

## Nr 53

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen å driftbudgeten under tredje huvudtiteln gjorda framställningar rörande anslag för budgetåret 1964/65 till Internationell biståndsverksamhet jämte i ämnet väckta motioner.*

(1:a avd.)

1:0) **Inledning.** I propositionen nr 1 har föredragande statsrådet (bilaga 5, s. 20 och 21 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för den 3 januari 1964) behandlat frågan om översyn av biståndsverksamheten och i anslutning härtill anfört följande.

Under det sista halvåret har en livlig debatt pågått om biståndsverksamhetens inriktning och organisation. I samband därmed har dessa frågor gjorts till föremål för en översyn. Den hittills bedrivna översynen har lett fram till vissa förslag till organisatoriska förändringar som redovisas i det följande. När översynen nu fortsätter kan ytterligare förändringar komma att aktualiseras. Statsrådet förutsätter att det får ankomma på Kungl. Maj:t att i huvudsak inom den föreslagna kostnadsramen genomföra åtgärder, som kan komma att föranledas härav och som inte är av den omfattning att de bör underställas riksdagen.

*Utskottet.* Under punkten 7 i det följande behandlar utskottet förslag om vissa organisatoriska förändringar i nämnden för internationellt bistånd, som grundats på resultatet av en av statskontoret påbörjad översyn av biståndsverksamhetens inriktning och organisation. Såsom föredragande statsrådet erinrat fortsätter denna översyn. Utskottet har icke något att erinra mot att det får ankomma på Kungl. Maj:t att i huvudsak inom den föreslagna kostnadsramen genomföra de ytterligare åtgärder, som kunna komma att föranledas av denna översyn och som icke äro av den omfattning, att de böra underställas riksdagen.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört.

**Bistånd genom internationella organ**

2:o) Förenta Nationernas utvidgade tekniska biståndsprogram (EPTA). Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 19, s. 21 och 22) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1964/65 anvisa ett anslag av 10 400 000 kr.

Vidare har i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Lager och Adolfsson* (I: 359) och den andra inom andra kammaren av herr *Hagberg m. fl.* (II: 425), hemställts bl. a. att riksdagen höjer de under punkterna 2—4, 6, 9, 10, 11, 13 och 14 i det följande upptagna anslag till 225 milj. kr., vilket innebär en fördubbling av dessa anslag i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande, hänvisas till motionen II: 425.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 10 400 000 kr.

Till Förenta Nationernas utvidgade tekniska biståndsprogram (EPTA), som för närvarande svarar för ca 5 500 experter och ca 7 000 stipendiater, betalar Sverige innevarande budgetår 10 400 000 kr. Fjolårets riksdag höjde bidraget med en tredjedel till jämnt 2 miljoner dollar. Sverige placerade sig därmed på bidragsskalan näst efter USA, Storbritannien, Västtyskland och Canada. Bidraget, som genom konstruktionen av det svenska budgetåret kom att anmälas sedan övriga bidragsutfästelser var gjorda, avpassades med hänsyn till det belopp som då ännu fattades för att uppnå det av EPTA sedan många år efterträvade målet 50 miljoner dollar. Detta uppnåddes därmed. I och med 1963 års bidragskonferens har det t. o. m. överskridits något. Samtidigt har en sammanslagning av EPTA och Särskilda fonden aktualiserats liksom även en påbyggnad av fonden till en kapitalfond (SUNFED). Frågan har behandlats mera inträngande än tidigare i FN:s ekonomiska utskott under höstsessionen 1963. Vissa utredningar har verkställts, en tiomannakommitté bearbetar problemet för närvarande och det ekonomiska utskottet har riktat nya beställningar till generalsekreteraren i syfte att effektivisera och koordinera FN:s u-landshjälp. På svensk sida har man ställt sig positiv till en rationalisering av FN:s biståndsadministration genom sammanslagning av närbesläktade hjälporgan.

Under dessa förhållanden finns enligt föredragande statsrådet knappast anledning att splittra en ökning av det svenska biståndet genom FN nästa budgetår genom att förlägga en del därav till EPTA och en annan del till Särskilda fonden. Statsrådet förordar i stället en koncentration av ökningen till Särskilda fonden av skäl, som redovisas närmare under nästa anslag, medan medelsanvisningen under förevarande anslag föreslås förbliva vid oförändrat belopp.

*Utskottet.* Såsom av propositionen framgår har frågan om en sammanslagning av EPTA och Förenta Nationernas Särskilda fond samt påbyggnad av denna fond till en kapitalfond (SUNFED) aktualiserats. Från svensk sida har man ställt sig positiv till en dylik rationalisering av Förenta Nationernas biståndsadministration. Utskottet delar därför föredragande statsrådets uppfattning, att anledning knappast finnes att splittra en ökning av det svenska biståndet genom Förenta Nationerna nästa budgetår genom att förlägga en del därav till EPTA och en annan del till Särskilda fonden. Av skäl, som närmare utvecklas under nästa punkt, bör därför en koncentration av ökningen ske till Särskilda fonden. Utskottet tillstyrker i anslutning härtill, att nu ifrågavarande anslag uppföres med oförändrat belopp, 10,4 milj. kr.

I de föreliggande motionerna I: 359 och II: 425 föreslås att nio av de under Internationell biståndsverksamhet för nästa budgetår äskade anslagen, däribland det under nu ifrågavarande punkt upptagna, höjas till sammanlagt 225 milj. kr. Detta innebär i stort sett en fördubbling av anslagen i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag. Som motivering anföres att biståndsgivningen snarast bör uppnå den nivå, som tager i anspråk en procent av nuvarande nationalinkomst. Utskottet vill i anledning därav framhålla, att takten i utbyggnaden av det bilaterala men på längre sikt även det multilaterala tekniska biståndets omfattning begränsas av de personella resurser, som finnas tillgängliga för ändamålet. Härtill kommer kravet på omsorgsfull planering av de ingående och ofta tidskrävande förhandlingar, som måste bedrivas med mottagarländerna. Mot bakgrunden härav skulle enligt utskottets mening en höjning av de berörda anslagen med så avsevärda belopp, som motionärerna påyrkat, icke leda till avsedd effekt. Motionerna avstyrkas alltså.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 359 och II: 425, såvitt nu är i fråga, till *Förenta Nationernas utvidgade tekniska biståndsprogram (EPTA)* för budgetåret 1964/65 anvisa ett anslag av 10 400 000 kr.

3:o) *Förenta Nationernas Särskilda fond.* Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 20, s. 22—24) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1964/65 anvisa ett anslag av 42 400 000 kr.

Vidare har i de förberörda båda likalydande motionerna I: 359 av herrar *Lager* och *Adolfsson* samt II: 425 av herr *Hagberg m. fl.* hemställts bl. a. att riksdagen fördubblar ifrågavarande anslag i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande, hänvisas till motionen II: 425.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 27 200 000 kr.

Föredragande statsrådet framhåller att den nödvändiga industrialisering av u-länderna, som FN:s industrikommitté, där Sverige är medlem, vill uppmuntra, förutsätter primärt att kartläggningar sker av råvarutillgångar och arbetskraft och att utbyggnad påbörjas av vattenkraft, kommunikationer, teknisk utbildning m. m. i ifrågavarande länder. Särskilda fonden intager därvid en nyckelposition som motiverar att en ökning sker av det svenska bidraget till fonden för budgetåret 1964/65. En höjning av bidraget från nuvarande 5,2 miljoner dollar till 8 miljoner dollar skulle göra Sverige till fondens största bidragsgivare näst USA. Den preferens för bistånd genom multilaterala organ, som utmärkt svensk politik alltsedan hjälpen till u-länder introducerades, gör det dock naturligt att främst vidga denna sektor av u-hjälpen.

Det betyder inte, att man utesluter en nära samverkan mellan multilateral och bilateral hjälp eller möjligheten i vissa fall av en integration mellan de båda hjälpformerna. Utvecklingen går tydligt i den riktningen. I de aktuella diskussionerna om en sammansmältning av olika element i FN:s biståndsverksamhet har sålunda frågan om en vidgning av Särskilda fondens möjligheter att ge kapitalhjälp inkluderat även frågan om bilateral hjälp som komplettering av fondens egna projekt. Det multilaterala bistånd med kvinnoutbildning i Afrika, som FN:s specialorgan UNESCO, ILO och FAO har åtagit sig att utföra efter svensk planering och med svensk finansiering, är ett konkret och näraliggande exempel på sådana nya samarbetsformer mellan multilateralt och bilateralt bistånd. Någon principiell tveksamhet behöver därför inte uppstå, om Sverige fogar ett bilateralt hjälpmoment även till Särskilda fondens verksamhet. Det är tvärtom önskvärt, att så sker för att stimulera ett utbyte av svenska fondbidrag och svenska tjänster.

Särskilda fondens utnyttjande av svenska resurser i fråga om konsulter, entreprenörer och kapitalutrustning ligger för närvarande proportionellt mycket under Sveriges andel av de pekuniära bidragen till fonden. Medan Sverige intill utgången av 1963 svarat för 7 procent av bidragsbeloppen till Särskilda fonden, hade t. o. m. 1962 bara 3 procent av experterna kommit från Sverige, blott 1,5 procent av utrustningen beställts i Sverige och bara 2 procent av värdesumman för kontrakten med entreprenörs- och leverantörsfirmor varit kontrakterade med svenska företag. För svenskt näringsliv och svensk arbetsmarknad bör det vara av intresse att få till stånd en bättre proportion härvidlag. För u-länder i sin tur kan det vara av värde att få göra bekantskap med svenska produktionsfaktorer och arbetsmetoder. Från denna utgångspunkt har förhandlingar förts med Särskilda fon-

dens ledning för att öka det svenska deltagandet i fondens praktiska verksamhet och ge svenska anbudsgivare chans att delta i den internationella anbudskonkurrensen. För detta kräves i första hand ett system för snabba underrättelser om projekt, som är under övervägande inom fonden. Vägen för en sådan information är nu upplagd och går via utrikesdepartementet till Sveriges allmänna exportförening.

I överläggningar med Särskilda fondens ledning har erinrats om det bemyndigande, som dess direktör fått att på »ad-hoc»-basis erbjuda u-länder rådgivning rörande uppföljande med investeringar (»investment follow up») av projekt, som finansierats av fonden. Denna service underlättas uppenbarligen om fondledningen äger kännedom om möjligheterna att få bilateralt bistånd som ansluter till fondens projekt. Fondens direktör har också manifesterat ett starkt intresse för samarbete mellan fonden och svensk bilateral biståndsverksamhet och därmed för anlitande av svenska företag och experter. Ett sådant samarbete skulle kunna stimuleras genom att fonden eller de FN:s specialorgan, som uppträder såsom instrument för fonden, får möjlighet att vända sig till Sverige med anhållan om ett marginalbidrag för något till ett fondprojekt anknyttande socialt ändamål. Som exempel har fonden pekat på möjligheten av att Sverige bilateralt bekostar uppförandet av bostäder för experter inom ett av Särskilda fonden finansierat projekt, varvid lokal arbetskraft och även visst lokalt byggnadsmaterial skulle kunna användas och ett element av utbildning ingå i bostadsbyggnandet. Detta bleve då ett bilateralt tekniskt biståndsprojekt parallellt och samordnat med fondprojektet. Den nya möjligheten till samverkan med Särskilda fonden bör kunna prövas under nästa budgetår och för ändamålet avsättas motvärdet till en halv miljon dollar eller 2 640 000 kr. Om riksdagen anvisar ett dylikt anslag bör Särskilda fonden notificeras om dess tillkomst. Ansökningar bör prövas och anslaget administreras av nämnden för internationellt bistånd. Det nya anslaget bör rubriceras »Bilateralt bistånd i anslutning till FN:s Särskilda fond».

*Utskottet.* Särskilda fonden har en angelägen och central uppgift. Dess verksamhet koncentreras på s. k. förinvesteringar, vilka exempelvis består av att man systematiskt kartlägger de potentiella kapitalskapande tillgångar, som finnas i u-länderna. Fonden har en mera koordinerande roll än andra biståndsorgan genom att den mobiliserar olika fackorgans expertis i större samlade hjälpprogram.

Olika omständigheter ha gjort, att fonden endast i relativt långsam takt kunnat förbruka de anslag, som avsatts för vissa godkända projekt. Härvid kan bl. a. erinras om att tiden mellan det ett projekt godkänts av fondstyrelsen och till dess slutligt avtal träffats med mottagarlandet och det verkställande organet brukat uppgå till nio månader eller mer. En förändring till det bättre pågår emellertid. Samtidigt har antalet ansökningar ökat kraf-

tigt. För närvarande äro ca 130 nya projekt aktuella till en beräknad kostnad av 120 milj. dollar.

Utskottet delar statsrådets uppfattning, att den preferens för bistånd genom multilaterala organ, som utmärkt svensk politik alltsedan hjälpen till u-länder introducerades, gör det naturligt att främst vidga denna sektor av u-hjälpen.

Med hänsyn till det anförda är utskottet berett tillstyrka, att anslaget för nästa budgetår avsevärt höjes och har icke något att erinra mot att detsamma bestämmes till 42,4 milj. kr. Detta innebär en anslagsökning av 15,2 milj. kr. Härigenom skulle, såsom statsrådet framhållit, Sverige bli fondens största bidragsgivare näst USA.

Utskottet delar statsrådets uppfattning, att en vidgning av nu ifrågavarande sektor av u-hjälpen icke utesluter en nära samverkan mellan multilateral och bilateral hjälp eller möjligheten i vissa fall av en integration mellan de båda hjälpformerna. För att stimulera ett utbyte av svenska fondbidrag och svenska tjänster kan det snarare vara önskvärt, att Sverige fogar ett bilateralt hjälpmoment även till Särskilda fondens verksamhet. Det må härvid erinras om att fondens utnyttjande av svenska resurser i fråga om konsulter, entreprenörer och kapitalutrustning proportionellt för närvarande ligger mycket under Sveriges andel av de pekuniära bidragen till fonden. En bättre proportion härvidlag skulle uppenbarligen vara av intresse för svenskt näringsliv och svensk arbetsmarknad.

Av propositionen framgår att Särskilda fondens direktör bemyndigats att på »ad-hoc»-basis erbjuda u-länderna rådgivning rörande uppföljande med investeringar, som finansierats av fonden. Denna service skulle betydligt underlättas om fondledningen ägde kännedom om möjligheterna att få bilateralt bistånd, som ansluter till fondens objekt. Utskottet anser i likhet med statsrådet, att ett samarbete mellan fonden och svensk bilateral biståndsverksamhet skulle kunna stimuleras genom att fonden eller de FN:s specialorgan, som uppträda som instrument för fonden, få möjlighet att vända sig till Sverige med anhållan om ett marginalbidrag för något till ett fondprojekt anknytande socialt ändamål. För att kunna utnyttja denna möjlighet vill utskottet tillstyrka, att ett nytt anslag, benämnt Bilateralt bistånd i anslutning till FN:s Särskilda fond, anvisas. Utskottet har icke något att erinra mot att detta anslag uppföres med 2 640 000 kr. Under punkten 10 i det följande gör utskottet hemställan härom.

Under punkten 2 har utskottet avstyrkt motionerna I: 359 och II: 425.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 359 och II:425, såvitt nu är i fråga, till *Förenta Nationernas Särskilda fond* för budgetåret 1964/65 anvisa ett anslag av 42 400 000 kr.

4:o) **Förenta Nationernas barnfond (UNICEF)**. Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 21, s. 24) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1964/65 anvisa ett anslag av 3 900 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft

dels de förberörda båda likalydande motionerna I: 359 av herrar *Lager* och *Adolfsson* samt II: 425 av herr *Hagberg m. fl.*, i vilka yrkats bl. a. att riksdagen fördubblar ifrågavarande anslag i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag,

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Thorsten Larsson* (I: 464) och den andra inom andra kammaren av herrar *Grebäck* och *Gustafsson* i Kårby (II: 554), i vilka hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om prövning av frågan om ett svenskt initiativ i FN beträffande en utvidgning av skolmåltidsverksamheten som en komplettering till andra åtgärder i det internationella biståndsarbetet i enlighet med vad i motionerna anförts.

Beträffande de skäl, motionärerna anført till stöd för sina yrkanden, hänvisas till motionerna II: 425 och II: 554.

Föregående års riksdag höjde det svenska bidraget med 50 procent till 3 900 000 kr. Sverige är medlem i barnfondens styrelse och har där verkat för större utrymme åt förebyggande åtgärder, d. v. s. för mer tekniskt bistånd i UNICEF:s humanitära verksamhet. För fjolårets riksdag anmäldes, att ett delbelopp skulle avsättas för stöd åt undervisningsverksamhet i anknytning till UNICEF. Resultatet härav bör avvaktas, innan en ny anslagshöjning företages. Någon ökning av anslaget föreslås därför inte för 1964/65.

*Utskottet.* Den verksamhet, som bedrives av den internationella barnfonden (UNICEF) har alltid bedömts med intresse och uppskattning från svensk sida. Det må härvid erinras om att förra årets riksdag höjde det svenska bidraget till fonden med 50 procent. Det förutsattes därvid, att från anslaget även skulle bestridas kostnaderna för viss av Sverige planerad kursverksamhet inom UNICEF:s ram, avseende hälso- och sjukvård m. m. Utskottet delar föredragande statsrådets uppfattning om lämpligheten av att resultatet därav avvaktas innan ny anslagsökning företages. Utskottet tillstyrker alltså, att anslaget uppföres med oförändrat belopp.

Utskottet vill framhålla, att under de senaste åren har kunnat konstateras en nyorientering av UNICEF:s arbete, vilken i linje med svenska rekommendationer innebär, att verksamheten inriktas mera på utbildning och på integrerade projekt på mödra- och barnavårdsområdena. I dessa projekt intar skolmåltidsverksamheten i och för sig en framträdande plats. Ett initiativ från svensk sida att i enlighet med yrkandet i motionerna

I: 464 och II: 554 stödja en särskild del i en sålunda samlad större utvecklingsplan skulle enligt utskottets mening innebära en avvikelse från fondens förutsatta nya inriktning. Utskottet vill i sammanhanget erinra om att UNICEF ger betydande hjälp till bl. a. barnbispisningar. Fonden anskaffar och tillhandahåller därvid själv en rad förnödenheter för sin verksamhet. Distributionen av dessa förnödenheter omhänderhaves av lokala myndigheter och organisationer. Nära samarbete äger rum med bl. a. WHO och FAO. Det må jämväl erinras om att Röda korset, Rädda barnen m. fl. organisationer bedriva en omfattande hjälpverksamhet på detta område. Under hänvisning till det anförda torde ifrågavarande båda motioner icke böra föranleda någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

Under punkten 2 har utskottet avstyrkt motionerna I: 359 och II: 425.

Utskottet hemställer,

I. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 359 och II: 425, såvitt nu är i fråga, till *Förenta Nationernas barnfond (UNICEF)* för budgetåret 1964/65 anvisa ett anslag av 3 900 000 kr.;

II. att motionerna I: 464 och II: 554 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

5:o) **Biträdande experter för multilateral biståndsverksamhet.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 22, s. 25) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 3 000 000 kr.

Vidare har i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundström m. fl.* (I: 465) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 559), hemställts bl. a., att riksdagen måtte besluta höja anslaget till Biträdande experter för multilateral biståndsverksamhet med 650 000 kronor utöver Kungl. Maj:ts förslag och därför till Biträdande experter för multilateral biståndsverksamhet för budgetåret 1964/65 under tredje huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 3 650 000 kronor.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande, hänvisas till motionen II: 559.

Avtal om tillhandahållande och finansiering från svensk sida av s. k. biträdande experter har under första halvåret 1963 ingåtts med FN, FAO och FN:s Technical Assistance Board. En motsvarande överenskommelse har vidare träffats med UNESCO. Förhandlingar i samma syfte har förts med ILO och kontakter har även inletts med IAEA. Efterfrågan på svenska biträdande experter för FN:s och dess fackorgans biståndsverksamhet kan väntas växa.

Under innevarande budgetår står ett belopp av 2 000 000 kr. såsom anslagspost under Fältprojekt till förfogande för förevarande ändamål. Un-



der budgetåret 1964/65 torde det biträdande expertprogrammet vara så utbyggt, att rekryteringen kan ske i full omfattning för FN och de större fackorganen (utom WHO) samt eventuellt även för de mindre.

Med hänsyn till de väsentligt ökade placeringsmöjligheterna och det stigande intresset för denna biståndsform föreslår NIB att anslagsposten uppräknas med 1 000 000 kr. till 3 000 000 kr. för budgetåret 1964/65, vilket beräknas möjliggöra en nyrekrytering av 35 å 40 biträdande experter förutom det 20-tal som kan förväntas förlänga sina tjänstgöringskontrakt utöver innevarande budgetår.

Föredragande statsrådet framhåller, att utsändandet av biträdande experter för den multilaterala biståndsverksamheten betraktas både av de internationella organisationerna och av alltfler medlemsländer som en effektiv biståndsform och även som en värdefull utbildningsväg för yngre, blivande experter. För att i högre grad kunna tillmötesgå de internationella organisationernas växande efterfrågan på svenska biträdande experter förordar statsrådet att ett särskilt anslag uppföres för detta ändamål.

*Utskottet.* Under innevarande budgetår står ett belopp av 2 milj. kr. såsom anslagspost under Fältprojekt till förfogande för förevarande ändamål. Utskottet tillstyrker, att för nästa budgetår ett särskilt reservationsanslag anvisas för ändamålet.

För att i högre grad kunna tillmötesgå de internationella organisationernas växande efterfrågan på svenska biträdande experter synes utskottet angeläget, att medelsanvisningen höjes. Utskottet har icke något att erinra mot att anslaget uppföres med 3 milj. kr. Detta belopp beräknas möjliggöra en nyrekrytering av 35 å 40 biträdande experter förutom det 20-tal, som kan förväntas förlänga sina tjänstgöringskontrakt utöver innevarande budgetår. Därest det emellertid skulle visa sig möjligt att härutöver placera ytterligare ett antal experter, förutsätter utskottet att Kungl. Maj:t för täckande av härigenom uppkommande merkostnader äskar medel å tilläggsstat eller gör framställning därom i nästa års statsverksproposition. Syftet i det motionsvis gjorda yrkandet torde härigenom bliva tillgodosett.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 465 och II: 559, såvitt nu är i fråga, till *Biträdande experter för multilateral biståndsverksamhet* för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 3 000 000 kr.

6:o) **Övrigt multilateralt tekniskt bistånd.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 23, s. 25—27) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 12 000 000 kr.

Vidare har i de förberörda båda likalydande motionerna I: 359 av herrar Lager och Adolfsson samt II: 425 av herr Hagberg m. fl. yrkats bl. a. att ifrågakvarande anslag fördubblas i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande, hänvisas till motionen II: 425.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 5 000 000 kr.

Inom anslaget avses skola rymmas den andra och största etappen av de hittills ingångna överenskommelserna med UNESCO, ILO och FAO om viss utbildning av kvinnlig ungdom i Afrika.

Inom anslaget under denna rubrik bör vidare beräknas medel till FN:s civila Kongofond, ävensom till vissa av FN och FN:s specialorgan planerade eller nyinrättade utbildningsinstitut. Det kan erinras om generalforsamlingens beslut att under 1964 inrätta ett FN-institut för utbildning och forskning — utbildning närmast av internationella tjänstemän och förvaltningspersonal i FN:s tjänst och i medlemsstaternas administration; vidare om ett föreslaget FN-institut — en utbyggnad av nuvarande FN-centre — för brottbekämpande med huvudsaklig inriktning på nya länder, där sociala omvälvningar och urbaniseringsprocesser skapat brottslighetsfaktorer; samt erinras om det redan fungerande International Institute of Labour Studies i Genève, som sedan 1961 undervisar u-länder om arbetsmarknadsproblem och sysselsättningsmetodik.

Utskottet anser det vara naturligt för Sverige att fortsättningsvis medverka i de internationella ansträngningarna att påskynda viss utbildning av kvinnlig ungdom i Afrika.

Med hänsyn härtill och då även övriga av föredragande statsrådet angivna aktioner i regi av FN eller dess organ kunna komma att ställa anspråk på multilateralt svenskt tekniskt bistånd under nästa budgetår tillstyrker utskottet den äskade medelsanvisningen. Detta innebär en anslagshöjning av 7 milj. kr.

Under punkten 2 har utskottet avstyrkt motionerna I: 359 och II: 425.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 359 och II: 425, såvitt nu är i fråga, till *Övrigt multilateralt tekniskt bistånd* för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 12 000 000 kr.

#### Bilateralt tekniskt bistånd

7:0) Nämnden för internationellt bistånd (NIB): Avlöningar. Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 24, s. 27—46) att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av föredragande statsrådet förordade ändringar i personalförteckningen för nämnden för internationellt bistånd, dels godkänna

av statsrådet förordad avlöningsstat för nämnden för internationellt bistånd, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1964/65, dels ock till Nämnden för internationellt bistånd (NIB): Avlöningar för nämnda budgetår anvisa ett förslagsanslag av 2 614 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Segerstedt Wiberg* (I: 252) och den andra inom andra kammaren av fröken *Elmén* (II: 308), i vilka hemställts bl. a. att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t begära omprövning av den föreslagna PR-verksamheten inom NIB:s informationsbyrå innan ytterligare personal anställs,

dels de förberörda båda likalydande motionerna I: 465 av herr *Lundström m. fl.* och II: 559 av herr *Ohlin m. fl.*, i vilka hemställts bl. a. att riksdagen måtte

a) dels besluta bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa personalstat för nämnden för internationellt bistånd inom en kostnadsram som är 200 000 kronor större än enligt Kungl. Maj:ts förslag, dels besluta höja anslaget till Ersättningar till expertis och tillfällig arbetskraft med 150 000 kronor utöver Kungl. Maj:ts förslag till 400 000 kronor, dels ock i anledning härav till Nämnden för internationellt bistånd (NIB): Avlöningar för budgetåret 1964/65 under tredje huvudtiteln anvisa ett i jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag med 350 000 kronor förhöjt förslagsanslag om inalles 2 964 000 kronor;

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala att det svenska bilaterala u-landsbiståndet bör så långt som möjligt koncentreras till länder och regioner, med vilka Sverige, t. ex. genom industrien eller missionen, redan har etablerat kontakter;

c) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande lämpliga vägar att förbättra granskningsmöjligheterna och möjligheterna till värdering från effektivitetssynpunkt (s. k. evaluering) av u-landsbiståndet,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Sundin* och *Jonasson* (I: 467) och den andra inom andra kammaren av herr *Fälldin m. fl.* (II: 553), i vilka hemställts bl. a. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om prövning av lämpliga vägar att förstärka riksdagens granskningsmöjligheter samt möjligheterna till värdering ur effektivitetssynpunkt av u-landsbiståndet,

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Virgin m. fl.* (I: 470) och den andra inom andra kammaren av herr *Heckscher m. fl.* (II: 556), i vilka hemställts bl. a. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa

a) om skyndsamt utredning angående biståndsverksamhetens administration, planläggning och inriktning;

b) om att statskontoret fortlöpande skall få i uppdrag att granska den av

nämnden för internationellt bistånd (NIB) bedrivna biståndsverksamheten i vad avser dess fältprojekt.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, hänvisas till motionerna I: 252, II: 559, II: 553 och II: 556.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 1 723 000 kr.

*Föredragande statsrådet* har anfört följande.

»I statsverkspropositionen till 1963 års riksdag (III ht s. 24—25) anförde jag bl. a., att de erfarenheter som vunnits under nämndens för internationellt bistånd första verksamhetsår, 1962, visat, att en förstärkning av den fasta personalen behövde företagas. Riksdagen godkände sedermera Kungl. Maj:ts förslag att inrätta hos nämnden ytterligare 23 nya extra ordinarie tjänster med samtidig indragning av två biträdestjänster. Antalet befattningshavare enligt personalförteckning uppgår därmed innevarande budgetår till sammanlagt 53.

Arbetsuppgifternas mångfald och komplicerade natur har emellertid föranlett nämnden att för nästkommande budgetår begära en fortsatt kraftig personalutbyggnad. Nämndens styrelse föreslår i *petita* inrättandet av 39 nya tjänster med samtidig indragning av 5 sekreterar- eller biträdestjänster, d. v. s. ett nettotillskott av 34 tjänster. Nämnden understryker därvid, att en sådan personalökning skulle ge nämnden möjligheter att i större utsträckning än hittills ägna tid och arbete åt långsiktig planering, evalvering av verksamheten och upporganisering av administrationen såväl hemma som utomlands.

Behovet av en sådan upporganisering av administrationen framträdde klart under hösten 1963. Statskontoret fick då i uppdrag att företaga en skyndsam undersökning av nämndens organisation och personalbehov. Den resulterade i den 14 november 1963 framlagda förslag till förändringar i nämndens organisation och till personalförstärkningar vid nämnden. För dessa förslag har redogörelse lämnats i det föregående. I fråga om statskontorets förslag till personalförstärkningar överensstämmer dessa i stort sett med vad nämndens styrelse angivit i *petita*. Statskontoret föreslår sålunda ett tillskott av 31 nya befattningar.

Nämndens och statskontorets sammanfallande bedömningar bekräftar nödvändigheten av en kraftig förstärkning av de personella resurserna.

De förändringar i nämndens organisation som föreslås av statskontoret kan sammanfattas i fyra huvudpunkter. Den nuvarande planerings- och budgeteringsbyrån skulle delas i två byråer, en planeringsbyrå och en projektadministrativ byrå. Vidare skulle den av nämnden anordnade utbildningen koncentreras till en byrå, nämligen expertrekryteringsbyrån. En från övriga enheter fristående personalsektion skulle upprättas. Slutligen skulle under en uppbyggnadsperiod av ett och ett halvt till två år en högt kvalificerad, administrativt skolad expert tillföras nämnden för att leda den administrativa delen av verksamheten.

Den av statskontoret sålunda utförda första organisationsundersökningen, som bedrivits med all önskvärd snabbhet, har enligt min mening på ett tillfredsställande sätt klarlagt viktiga organisatoriska problem, och de föreslagna förändringarna finner jag i allt väsentligt ägnade att stärka nämndens kapacitet.

Jag övergår härefter till att översiktligt kommentera innebörden av de enskilda förslagen. I likhet med statskontoret finner jag sålunda att starka skäl talar för att planeringsarbetet ägnas särskild uppmärksamhet. Denna aspekt har även särskilt betonats av nämndens styrelse i dess anslagsäskanden. Jag vill därför tillstyrka, att en särskild byrå tillskapas för planeringen av det bilaterala tekniska biståndet. Till byrån bör även hänföras samordningen av övriga planeringsuppgifter. Den nuvarande planerings- och budgeteringsbyrån förvandlas till en projektadministrativ byrå. Gränsen mellan planeringsbyråns och projektadministrativa byråns verksamhetsområden bör dragas på sätt statskontoret föreslagit, nämligen att planeringsbyrån svarar för handläggning av biståndsprojekten från deras initiering fram till länderavtalens ingående medan ansvaret för projektens förverkligande och vidare administration samt avveckling skall åvila projektadministrativa byrån. Det synes vidare ändamålsenligt att låta den faktiska hemmaadministrationen av projekten åligga särskilda projektsekreterare.

Beträffande utbildnings- och kursverksamheten framför statskontoret det förslaget, att expertrekryteringsbyrån förstärks med en utbildningssektion med uppgift att uppgöra långsiktiga utbildningsprogram för experter och stipendiater. Detta skulle ha till följd, att stipendiatbyråns nuvarande kursenhet skulle överföras till nämnda sektion. Statskontoret är av den uppfattningen att man i största möjliga utsträckning bör söka förverkliga en integration i utbildningsansträngningarna. Den kompletterande fackutbildningen av experter och stipendiater, vilken är en av de angelägnaste uppgifterna för nämndens utbildningsverksamhet, bör sålunda enligt statskontoret t. ex. vara en kombination av stipendiat- och expertutbildning för fältprojekten. En sådan inriktning av utbildningsverksamheten bör väsentligt underlättas om all målinriktad utbildning förlägges till en enhet.

Frågan om utbildningsverksamhetens inriktning torde enligt min mening böra närmare utredas av nämnden och i sinom tid underställas Kungl. Maj:t för principiellt ställningstagande. I avvaktan härpå har jag emellertid intet att erinra emot att statskontorets förslag om sammanförande till en enhet inom expertrekryteringsbyrån av all utbildningsverksamhet avseende såväl svenska experter som utländska stipendiater tillämpas försöksvis.

De personaladministrativa uppgifterna, som hittills varit splittrade på olika enheter inom sekretariatet, föreslås av statskontoret sammanförda till en personalsektion, som skulle vara uppdelad i en personaldetalj för personal- och löneadministrativ verksamhet och en kanslidetalj för allmänna kanslifunktioner. Detta förslag synes mig vara en påtaglig förbättring mot nuvarande ordning. Det förefaller även riktigt att sektionen på sätt stats-

kontoret föreslagit jämväl har hand om personalärendena rörande fältpersonal.

Slutligen har statskontoret framfört det förslaget att nämndens sekretariat under en övergångstid skulle tillföras en högt kvalificerad administrativ expert med huvudsaklig uppgift att direkt under generalsekreteraren leda det administrativa arbetet. Han skulle därvid äga rätt närvara vid styrelsens sammanträden med därav följande rätt och skyldighet att, om han så finner befogat, anmäla mot styrelsens beslut avvikande mening. Personal- och kameralsektionerna skulle tills vidare stå under denne experts ledning.

Förevarande förslag synes mig vara synnerligen värdefullt och angeläget. Min avsikt är att senare idag för Kungl. Maj:t föreslå, att en dylik befattningshavare snarast knytes till nämndens sekretariat.

Statskontoret har härutöver framlagt vissa ytterligare förslag av organisatorisk art avseende bl. a. stipendiatbyrån och informationsbyrån. De föreslagna åtgärderna synes mig vara väl motiverade och ägnade att främja dessa enheters effektivitet, varför jag kan tillstyrka att de genomföres. Jag önskar särskilt framhålla, att informationsbyrån bör få förutsättningar att lämna en aktiv och aktuell information om u-hjälpen i dess olika former och att riktlinjerna för kontakterna med press, TV och radio såsom statskontoret förordad bör utformas av styrelsen.

I sin promemoria har statskontoret gjort vissa uttalanden rörande lämpliga beslutsnivåer inom nämnden. Det torde ankomma på styrelsen att pröva dessa rekommendationer och besluta i anledning därav. Jag delar statskontorets mening, att en utsträckt delegering av beslutanderätten i fråga om verkställighetsåtgärder till byråchef och även enligt min mening till byrådirektörs- eller sekreterarnivå kan komma att främja en snabbare handläggning av ärendena.

Frågan om rådets ställning och insatser torde böra övervägas av nämndens styrelse och förslag härom i sinom tid underställas Kungl. Maj:t.

Vad statskontoret i övrigt rekommenderat innefattande bl. a. rationaliseringsåtgärder lämnar jag här utan kommentarer, men jag förutsätter att nämnden i sin fortsatta verksamhet beaktar de enskilda förslagen.

Beträffande den personal som erfordras inom sekretariatet nästkommande budgetår ansluter jag mig så gott som helt till statskontorets förslag. Av mig förordad personaluppsättning framgår av följande tablå,<sup>1</sup> som upptar samtliga befattningshavare jämte lönegrader. Beträffande de föreslagna lönegradsplaceringarna har överläggningar ägt rum med vederbörande personalorganisationer.

Förslaget innebär sålunda, att nämndens personal kommer att kunna öka till (53 + 31 nya) 84 befattningshavare. Den enda skillnad som föreligger mellan detta och statskontorets förslag är att två extra ordinarie sekreterar-

<sup>1</sup> Ej här medtagen.

tjänster i högst A 23 föreslås inrättade i stället för två av statskontoret förutsatta extra tjänster i högst samma lönegrad.

Såsom statskontoret framhållit är den här framlagda personalplanen av provisorisk karaktär. Den bör dock kunna tillgodose de aktuella behoven. Medel bör anvisas därutöver för anställning av tillfällig arbetskraft.

I viss utsträckning torde den nya organisationen bära genomföras redan innevarande budgetår genom inrättande av extra tjänster på anslagsposten till tillfällig arbetskraft. Det torde få ankomma på nämnden att anmäla de överskridanden som erfordras innevarande budgetår för ett successivt genomförande av det av mig förordade organisationsförslaget.

I likhet med vad som nu är fallet bör särskilda medel ställas till förfogande för arvodering av kvalificerade experter såväl för planering som för projektering. Jag beräknar härför ett belopp av 150 000 kr. För anställning av tidigare nämnd tillfällig arbetskraft vid nämnden beräknar jag dessutom ett belopp av 100 000 kr. Avlöningsstatens anslagspost till ersättningar till expertis och tillfällig arbetskraft torde således uppföras med 250 000 kr.

De av mig framlagda förslagen medför att förevarande anslag torde höjas med 891 000 kr. och uppföras med 2 614 000 kr.»

*Utskottet.* Med hänsyn bl. a. till den kritik, som riktats mot nämnden för internationellt bistånd i dess handhavande av biståndsverksamheten, uppdrogs åt statskontoret den 18 september 1963 att företaga utredning av personalorganisationen och administrationen inom nämnden. Den 1 november 1963 utvidgades statskontorets nämnda uppdrag att jämväl omfatta relationerna mellan nämnden och dess fältprojekt. Den 3 januari 1964 uppdrogs vidare åt ämbetsverket att förutsättningslöst pröva möjligheterna till en närmare samordning av de olika biståndsformernas centrala administration i syfte att åstadkomma en rationell förvaltning av u-hjälpsanslagen och effektiva förbindelselinjer till de svenska biståndsprojekten i u-länderna. Av prövningen föranledda förslag borde framläggas i tid, som möjliggjorde förslag till vårriksdagen 1965.

Den 14 november 1963 överlämnade statskontoret såsom en första etapp av undersökningen en rapport med förslag till organisation av nämnden. Till grund härför har legat nuvarande omfattning och inriktning på verksamheten vid nämnden. Beträffande denna del av undersökningen fortsätter statskontoret med detaljerad genomgång och penetrering av de administrativa rutinerna inom nämnden.

De förändringar i nämndens organisation, vilka med tillstyrkan av föredragande statsrådet nu föreslås av statskontoret, innebära i huvudsak följande.

Den nuvarande planerings- och budgeteringsbyrån delas i två byråer, en planeringsbyrå och en projektadministrativ byrå. Vidare koncentreras den av nämnden anordnade utbildningen till en byrå, nämligen experttrekryte-

ringsbyrån. En från övriga enheter fristående personalsektion upprättas. Slutligen skall enligt förslaget under en uppbyggnadsperiod av ett och ett halvt till två år en högt kvalificerad, administrativt skolad expert tillföras nämnden för att leda den administrativa delen av verksamheten.

Statskontoret har i sin utredning särskilt understrukit planläggningens betydelse. Utskottet kan helt ansluta sig till vad statskontoret härutinnan anfört. Starka skäl tala sålunda för att nämndens organisation får en sådan utformning, att planeringsfunktionen särskilt beaktas. För att planeringen skall kunna utföras på ett fullständigt och systematiskt sätt finner utskottet i likhet med statskontoret det nödvändigt, att denna verksamhet i organisatoriskt hänseende skiljes från det mera löpande arbete, som sammanhänger med pågående projekt. Såsom statskontoret framhållit betingas detta bl. a. av uppgifternas skilda karaktärer, vilket vid ett sammanförande kan verka menligt på endera arbetet.

Utskottet tillstyrker alltså i likhet med föredragande statsrådet, att planeringsarbetet — avseende huvudsakligen det bilaterala biståndsarbetet — utbrytes ur nuvarande planerings- och budgeteringsbyrån och förlägges till en särskild planeringsbyrå, till vilken även samordningen av övriga planeringsuppgifter hänföres.

Mot den föreslagna gränsdragningen av arbetsuppgifterna mellan planeringsbyrån och den projektadministrativa byrån synes utskottet icke något vara att erinra.

Mellan rekrytering och utbildning för u-landstjänstemän finnes ett naturligt organisatoriskt samband. Detta gäller ej minst ur planeringssynpunkt. Utskottet finner därför goda skäl tala för statskontorets av statsrådet biträdda förslag om sammanförande av all utbildningsverksamhet avseende såväl svenska experter som utländska stipendiater. Då emellertid, enligt vad statsrådet framhållit, frågan om utbildningsverksamhetens inriktning kommer att bli föremål för utredning, torde den nu föreslagna organisationen böra tillämpas försöksvis.

De personaladministrativa funktionerna äro för närvarande splittrade på flera arbetsenheter. Det synes angeläget, att härvidlag en större samordning och en fastare organisation åstadkommes. Med hänsyn härtill och till uppgifternas vikt och omfattning vill utskottet tillstyrka, att en särskild arbetsenhet — en personalsektion — tillskapas för dessa uppgifter.

Utskottet finner skäl tala för att organisationen temporärt förstärkes med en högt kvalificerad administrativ kraft. Denne bör placeras direkt under generalsekreteraren med uppgift att överse och leda den administrativa arbetet inom sekretariatet.

Ett viktigt led i biståndsarbetet utgör informations- och upplysnings-tjänsten. Statskontoret har föreslagit att dessa arbetsuppgifter tills vidare och som hittills inordnas i en särskild enhet — informationsbyrån — med en byråchef i ledningen. Byrån föreslås bli indelad i en PR-sektion och en



allmän sektion för bl. a. dokumentations-, arkiv- och bibliotekstjänst. Till byrån skola knytas två sekreterare. PR-sektionen bör fast förankras i verkets ledning och ges förutsättningar att lämna aktiv, allsidig information om u-hjälp i alla dess former.

I motionerna I: 252 och II: 308 har yrkats bl. a. att frågan om den föreslagna PR-verksamheten inom informationsbyrån bör omprövas. Det framhålles i anslutning härtill, att de frivilliga organisationer, som syssla med upplysningsarbete rörande mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor, äro väl lämpade att sprida kunskap även om det arbete, som bedrivs inom nämnden. Beträffande frågan om informationstjänstens lämpliga organisatoriska anknytning har statskontoret ansett den del av byråns arbetsområde, som avser PR-verksamheten, vara en uppgift, som intimt är sammankopplad med verksamhetens allmänna funktioner och därför böra direkt underställas denna för att kunna verka som ett ledningens rådgivande stabsorgan.

Utskottet anser en effektivisering av informationsbyrån nödvändig. Det nu framlagda förslaget är närmast att betrakta som en försöksorganisation. Erfarenheterna av densamma få utvisa i vad mån ändringar däri av olika skäl kunna befinnas påkallade. Utskottet kan därför tillstyrka förslaget i denna del. I likhet med statsrådet vill utskottet särskilt framhålla, att informationsbyrån bör få förutsättningar att lämna en aktiv och aktuell information om u-hjälpen i dess olika former till alla intresserade organ, press, radio och TV samt icke minst bildningsorganisationerna. Därvid böra för svensk statsförvaltning gällande offentlighetsprinciper tillämpas.

Av det anförda framgår att utskottet avstyrker motionerna I: 252 och II: 308, såvitt nu är i fråga.

Vad beträffar nämndens personalplan överensstämmer statskontorets förslag till personalförstärkningar i stort med vad nämndens styrelse angivit i petita för nästa budgetår. Statskontoret föreslår sålunda ett tillskott av 31 nya befattningar. Nämndens och statskontorets sammanfallande bedömningar torde utvisa angelägenheten av en kraftig förstärkning av de personella resurserna.

Vid sin granskning av förslaget i denna del, som övergångsvis torde kunna tillgodose de aktuella behoven, har utskottet ansett detsamma böra godtagas. Med hänsyn härtill och då såsom nämnts den föreslagna organisationen är att betrakta som ett provisorium i avvaktan på resultatet av statskontorets fortsatta utredningsarbete, är utskottet icke berett tillstyrka den ytterligare uppräknig av anslaget med 350 000 kr., som yrkas i motionerna I: 465 och II: 559. Dessa motioner avstyrkas alltså, såvitt nu är i fråga.

Riksdagen har tidigare uttalat, att målsättningen på längre sikt för den svenska biståndsverksamheten är att en procent av nationalinkomsten skall disponeras för ändamålet. Med hänsyn till den sålunda förutsatta kraftiga ökningen av biståndsgivningen kommer, såsom i motionerna I: 470 och II:

556 framhållits, alldeles speciella krav att ställas på verksamhetens administration och planläggning. Det är därför enligt utskottets mening av stor betydelse, att en närmare samordning sker av de olika biståndsformernas administration liksom att planlägningsfunktionen väl tillgodoses med hänsyn till alla särskilda förhållanden i mottagarlandet. Vidare är det angeläget, att de erfarenheter, som samlats på andra håll i motsvarande verksamhet, till fullo utnyttjas. I de båda motionerna framhålls vidare vikten av att åstadkomma en administrativ samordning av den av statsmedel finansierade biståndsverksamheten och den på kommersiell basis grundade. Med ökade bilaterala insatser kommer en dylik samordning att framstå som allt viktigare. Utskottet vill i anslutning härtill erinra om att riksdagen tidigare uttalat, att frågan om de privata kommersiella insatsernas betydelse för u-länderna vore värd all uppmärksamhet. Denna fråga är i viss mån avhängig av möjligheten att skapa någon form av skydd för investeringar mot politiska risker inom u-länderna. Utskottet återkommer härtill under punkten 16 i det följande.

Den i det föregående behandlade frågan om biståndsverksamhetens planering sammanhänger med spørsmålet om inriktningen på länder och verksamhetsområden av nya aktiviteter. Även detta spørsmål har berörts i motionerna I: 470 och II: 556 samt i motionerna I: 465 och II: 559. Utskottet vill i anledning härav erinra om att allenast två år förflutit sedan riksdagen år 1962 godtog av Kungl. Maj:t framlagt förslag till riktlinjer för det svenska utvecklingsbiståndet. Det är emellertid angeläget, att biståndsverksamheten successivt anpassas efter vunna erfarenheter och den snabba utveckling i olika hänseenden, som äger rum i berörda länder. Att — som motionärerna framhållit — våra biståndsinsatser icke böra splittras på alltför många länder och ämnesområden är uppenbart. Det synes utskottet alltså betydelsefullt, att den av statsmakterna i olika sammanhang fastslagna riktningen om en viss koncentration av dessa insatser fasthålls. Det må erinras om att sedan budgetåret 1962/63 antalet mottagarländer ökat från 8 till nu föreslagna 14 samt antalet fältprojekt från 13 till 23. Över hälften av projekten äro dock koncentrerade till 4 av länderna. Inriktningen på de två ursprungliga ämnesområdena yrkesutbildning (inkl. lägre teknisk utbildning) och hälsovård (inkl. familjeplanering) är fortfarande mycket markerad, ehuru en viss differentiering inom dessa har skett. I de berörda motionerna torde emellertid åsyftas en ytterligare koncentration av insatserna, varjämte också frågan om den geografiska inriktningen av biståndsverksamheten aktualiserats.

Såsom inledningsvis under nu ifrågavarande punkt anförts kommer statskontoret i en andra etapp av sitt utredningsarbete att behandla de i de sistnämnda båda motionerna berörda frågorna. Enligt vad utskottet inhämtat avses undersökningarna omfatta en kartläggning av den internationella biståndsverksamhetens omfattning och administration samt erfarenheten

av denna inom statliga och halvstatliga organ. Såvitt möjligt komma även de i detta sammanhang aktuella insatser i de underutvecklade länderna, som gjorts av svenska företag och frivilliga organisationer, att inkluderas i kartläggningen. För att erhålla tillräckligt uttömmande underlag för bedömning av de svenska biståndsinsatsernas framtida administration har det även ansetts nödvändigt att söka få del av erfarenheterna »på fältet» och andra länders samt internationella organisationers erfarenhet beträffande biståndsverksamhetens uppbyggnad och administration. Kartläggningen kommer även att syfta till att fastlägga erforderliga kontaktlinjer och det beslutsunderlag, som erfordras för bedömning av och val mellan olika biståndsalternativ.

Av nämndens petitaskrivelse framgår därjämte, att inom densamma för närvarande pågår en långsiktig planering rörande Sveriges bilaterala tekniska bistånd, varvid skisseras ett program för en period, omspännande ett flertal budgetår. Detta skall ange fältverksamhetens länderomfattning och ämnesinriktning samt målsättningen för utvidgningen av övriga aktiviteter.

Inom kort torde alltså föreligga ett samlat underlag för en allsidig bedömning av det svenska utvecklingsbiståndets planläggning, omfattning och fortsatta inriktning. Åtskilliga av de i berörda motioner aktualiserade frågorna torde därvid bli besvarade. Av särskild vikt är enligt utskottets mening att få klarlagt, om fördelar stå att vinna vid en ytterligare koncentration av biståndsverksamheten samt huruvida en omprövning av den geografiska inriktningen är önskvärd. De medel, vårt land kan ställa till de underutvecklade ländernas förfogande, äro, icke minst mot bakgrunden av de föreliggande behoven, starkt begränsade. Det är självfallet därför angeläget, att till förfogande ställda resurser givas största möjliga effekt. Det bör prövas huruvida i länder, där svensk mission och svensk exportindustri sedan länge byggt upp kontaktpunkter och förvärvat erfarenheter och kunskaper, samordnade insatser böra vidtagas syftande dels till långsiktigt verkande basinvesteringar, dels till vidareutveckling av de kommersiella åtgärderna. I vad mån sådan koordinerad verksamhet förutsätter ett utbyggt samarbete även här hemma mellan staten och exportindustrien förtjänar klarläggas. Frågan huruvida kapitalexport till u-länderna skall kunna förknippas med villkor om utnyttjande av svensk företagsamhet hör också till de problem, som böra belysas i sammanhanget och vilka få allt större betydelse i samma mån som andra kapitalgivande länder tillämpa s. k. bunden långivning. Som utskottet erinrat under punkten 3 i fråga om Särskilda fondens verksamhet, ligger fondens utnyttjande av svenska resurser i fråga om konsulter, entreprenörer och kapitalutrustning proportionellt mycket under Sveriges andel av de pekuniära bidragen till fonden.

Utskottet förutsätter alltså, att en allsidig bedömning av det svenska ut-

vecklingsbiståndets problematik kommer att ske sedan nu pågående utredningar slutförts. Det får också förutsättas, att samråd därvid kommer att ske med företrädare för näringslivet och de organisationer i övrigt, som aktivt bidragit i det internationella biståndsarbetet. Med hänsyn till det anförda torde syftet i motionerna I: 465 och II: 559 samt I: 470 och II: 556, såvitt nu är i fråga, bli tillgodosett. Utskottet anser sig därför böra i anledning av desamma begränsa sig till att i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till känna vad utskottet sålunda anför.

Frågan om kontroll och värdering av biståndsverksamhetens handhavande och utvecklingseffekt har behandlats i motionerna I: 465 och II: 559, I: 467 och II: 553 samt I: 470 och II: 556. Utskottet vill i anledning härav erinra om att en räkenskapsmässig men även saklig kontroll av den bilaterala verksamheten fortlöpande sker i riksrevisionsverket. Vidare må nämnas, att statskontoret i sitt förberörda betänkande föreslagit, att den ekonomiska bevakningen av anslagen för fältprojekten och det primära budgetarbetet skall ske inom nämndens projektadministrativa byrå. Evalueringen av olika projekt borde även ske inom byrån. Vidare har statskontoret funnit önskvärt att i vissa fall företages en mera grundlig sakkontroll, som bör utföras av sakkunnig inom det berörda området i samarbete med företrädare för styrelse eller sekretariat.

Uppenbart är att den förutsatta växande omfattningen av biståndsverksamheten kräver ökad insyn och ökade garantier för att medlen komma till riktig användning. Det är därför angeläget att på detta område få till stånd en tillsyn över verksamheten av samma omfattning och innebörd som beträffande statlig verksamhet i övrigt. De i motionerna berörda spörsmålen, som innebära många svårlösta problem, synas utskottet värda största uppmärksamhet. Utskottet delar därför motionärernas mening, att en närmare undersökning i ämnet bör komma till stånd. Det synes utskottet naturligt, att en sådan utredning verkställs av statskontoret i anslutning till ämbetsverkets undersökning rörande nämndens administration och organisation. Därvid torde det i motionerna I: 470 och II: 556 framställda förslaget om en fortlöpande sakrevision genom statskontorets försorg, i vad avser fältprojekten, böra undersökas.

Under hänvisning till det anförda vill utskottet i anledning av de förenämnda motionerna I: 465 och II: 559, I: 467 och II: 553 samt I: 470 och II: 556 hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning rörande förstärkning av granskningsmöjligheterna och möjligheterna till evaluering av biståndsverksamheten.

Utskottet hemställer,

I. att motionerna I: 252 och II: 308, i vad de avse skrivelse till Kungl. Maj:t, icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda;

II. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag

samt med avslag å motionerna I: 465 och II: 559, såvitt nu är i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för nämnden för internationellt bistånd som föranledas av vad föredragande statsrådet föreslagit i statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för den 3 januari 1964;

b) godkänna följande avlöningsstat för nämnden för internationellt bistånd, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1964/65:

#### *Avlöningsstat*

1. Avlöning till ordinarie tjänsteman, <i>förslagsvis</i>	46 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> .....	64 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i> .....	1 540 000
4. Ersättningar till expertis och tillfällig arbetskraft, <i>förslagsvis</i> .....	250 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i> .....	714 000

Summa kr. 2 614 000

c) till Nämnden för internationellt bistånd (NIB): Avlöningar för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 2 614 000 kr.;

III. att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 465 och II: 559, I: 467 och II: 553 samt I: 470 och II: 556, nämnda motioner såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning rörande frågan om förstärkning av granskningsmöjligheterna och möjligheterna till evaluering av u-landsbiståndet;

IV. att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 465 och II: 559 samt I: 470 och II: 556, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört rörande biståndsverksamhetens geografiska inriktning m. m.;

V. att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 470 och II: 556, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört rörande biståndsverksamhetens administration och planläggning.

8:o) Nämnden för internationellt bistånd (NIB): Omkostnader. Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 25, s. 47 och 48) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 590 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår upptaget med 390 000 kr.

Nämnden anholder om en höjning av omkostnadsanslaget med 270 000 kr. Härav faller 30 000 kr. på anslagsposten reseersättningar m. m., 50 000 kr. på posten telegram, telefon och annonsering, 15 000 kr. på posten bokinköp, bindning av böcker och handlingar, 125 000 kr. på posten övriga expenser samt 50 000 kr. på anslagsposten publikationstryck m. m.

Av ökningen å 125 000 kr. på posten övriga expenser faller 45 000 kr. på en delpost för informationskurser och -konferenser, som beräknats till 60 000 kr. mot för närvarande 15 000 kr. En dylik ökning skulle möjliggöra en intensifiering av nämndens informationsverksamhet.

Ökningen å 50 000 kr. på anslagsposten publikationstryck avser att möjliggöra dels reguljär produktion och distribution av aktuella trycksaker, dels framställning av stillfilmer och stillbilder och dels produktion av film om det svenska biståndsarbetet och u-landsproblem överlag.

Föredragande statsrådet förordar, att omkostnadsanslaget för nämnden för internationellt bistånd uppräknas med sammanlagt 200 000 kr. Detta innebär, att för informationskurser och -konferenser förutses kostnader å högst 40 000 kr. och för publikationstryck en oförändrad medelstildelning av 100 000 kr., medan övriga av nämnden begärda höjningar tillstyrkes.

*Utskottet.* Vid sin granskning av anslagsberäkningarna har utskottet icke funnit något vara att erinra, varför utskottet tillstyrker det äskade anslaget.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Nämnden för internationellt bistånd (NIB)*: *Omkostnader* för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 590 000 kr.

9:o) **Fältprojekt.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 26, s. 48—57) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 23 000 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehåft

*dels* två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Nyman* och *Wallmark* (I: 95) samt den andra inom andra kammaren av herr *Broberg m. fl.* (II: 121), i vilka hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala, att NIB bör beakta möjligheterna att bistå svenska dotterföretag i u-länderna och att NIB tar upp denna fråga till diskussion med lämpliga svenska företagargorganisationer,

*dels* de förberörda båda likalydande motionerna I: 359 av herrar *Lager* och *Adolfsson* samt II: 425 av herr *Hagberg m. fl.*, i vilka hemställts bl. a. att ifrågavarande anslag fördubblas i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag,

*dels* två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bengtson* (I: 459) och den andra inom andra kammaren av herrar

*Wahrendorff* och *Dahlgren* (II: 562), i vilka hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt prövning samt förslag beträffande frågan om svenska experter på kooperation och handel i u-länderna,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Axel Kristiansson* och *Svanström* (I: 463) och den andra inom andra kammaren av herrar *Boo* och *Larsson* i Borrby (II: 549), i vilka hemställts att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning av frågan hur ett svenskt forskningscentrum för familjeplanering skall utformas och var det skall lokaliseras samt om hur den svenska biståndsinsatsen inom familjeplaneringens område väsentligt skall kunna utvidgas,

dels de förberörda båda likalydande motionerna I: 465 av herr *Lundström m. fl.* och II: 559 av herr *Ohlin m. fl.*, i vilka hemställts bl. a. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t såsom riksdagens mening giva till känna vad i motionerna anförts angående användande av s. k. u-landslag i biståndsarbetet,

dels de förberörda båda likalydande motionerna I: 467 av herrar *Sundin* och *Jonasson* samt II: 553 av herr *Fälldin m. fl.*, i vilka hemställts bl. a. att riksdagen måtte vid behandlingen av anslaget Fältprojekt uppräknat Kungl. Maj:ts förslag med 250 000 kronor till 1 000 000 kronor, att disponeras för u-landslag enligt vad i motionerna anförts samt därvid uttala, att medel ställda till förfogande för ospecificerade fältprojekt må kunna användas för direkt stöd till missionen samt idella och fackliga organisationer i enlighet med vad som i motionerna har anförts,

dels ock en inom andra kammaren av herr *Magnusson* i Borås *m. fl.* väckt motion (II: 558), vari hemställts att riksdagen måtte

dels besluta att, av de medel vilka f. n. står till NIB:s förfogande ehuru de icke kunnat utnyttjas, tio miljoner kr. skall ställas till de kristna samfundens disposition för dessas hjälpverksamhet i u-länder via missionen, varvid fördelningen av medlen på de olika samfundens skall ske enligt Kungl. Maj:ts bestämmande,

dels uttala att samfundens redovisning för medlens disponering skall ske direkt till Kungl. Maj:t och icke till eller över NIB.

Beträffande de skäl, motionärerna anförts till stöd för sina yrkanden, hänvisas till motionerna I: 95, II: 425, I: 459, II: 549, II: 559, II: 553 och II: 558.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 23 000 000 kr.

*Utskottet.* Såsom av propositionen framgår har riksdagen för innevarande budgetår ställt 23 milj. kr. till förfogande för bilaterala fältprojekt, varvid kommer en reservation av 10,5 milj. kr. under ifrågasvarande anslag vid

utgången av budgetåret 1962/63. Sålunda står ett belopp av 33,5 milj. kr. till förfogande för fältprojekt under innevarande budgetår. Nämnden för internationellt bistånd har i sin petitaskrivelse beräknat anslaget Fältprojekt för nästa budgetår till 35 milj. kr. Sedermera har nämnden dels anmält, att en reservation av ca 5 milj. kr. kan komma att föreligga den 30 juni 1964, dels vid förnyad prövning på grundval av bl. a. planeringsarbetets aktuella läge funnit det kassamässiga behovet under budgetåret 1964/65 kunna beräknas understiga det i petitaskrivelsen upptagna beloppet med ca 4 milj. kr. Med hänsyn härtill och då föredragande statsrådet ansett lämpligt att ur förevarande anslag utbryta posten Biträdande experter, som av nämnden beräknats till 3 milj. kr., har anslaget Fältprojekt föreslagits för nästa budgetår uppfört med 23 milj. kr. Detta innebär oförändrad medelsanvisning.

Utskottet har under punkten 7 anfört vissa synpunkter beträffande länder- och ämnesinriktning inom den del av nämndens verksamhet, som utgöres av de egentliga fältprojekten. Av största betydelse är att valet av biståndsprojekt sker efter allsidigt övervägande med höga krav på kumulativ effekt av biståndsinsatserna och att valet fullföljes med en successiv värdering och fortlöpande kontroll av skilda insatser på det tekniska biståndets område. Med större resurser följa ökade krav att medlen disponeras på ett riktigt sätt.

Såsom utskottet i det föregående framhållit innefatta de nu framlagda förslagen 23 fältprojekt i 14 länder, av vilka 4 äro mottagarländer för mer än halva antalet projekt. Av projekten falla två tredjedelar inom områdena yrkesundervisning samt hälsovård inklusive familjeplanering.

Utskottet har vid sin granskning av den föreslagna omfattningen och inriktningen av biståndsverksamheten i fråga om fältprojekt funnit förslagen stå i överensstämmelse med den av riksdagen tidigare angivna målsättningen för här ifrågakvarande verksamhet.

Under anslaget har räknats med en ny anslagspost, benämnd Ospecificerade fältprojekt. Anslagsposten, som föreslås upptagen till 6,3 milj. kr., är avsedd att reserveras för tillmötesgående av sådana framställningar från u-länder, som icke kunnat förutses vid tidpunkten för avgivandet av nämndens petita. Vidare avses anslaget kunna användas dels för bilaterala svenska biståndsinsatser med viss anknytning till projekt, som administreras av FN:s fackorgan, och dels för utvidgning av redan inledda fältprojekt, om vilka full klarhet icke förelåg vid avgivandet av nämnda petita. Av anslagsposten förutsattes ett belopp av 100 000 kr. få disponeras för utgifter i samband med planläggning av fältprojekt.

Utskottet har icke något att erinra mot att en särskild anslagspost upptages för nu angivna ändamål.

I motionen II: 558 har under hänvisning till att under anslaget Fältprojekt en reservation av 21 650 000 kr. står till förfogande föreslagits, att



av förefintlig behållning ett belopp av 10 milj. kr. genom förmedling av Kungl. Maj:t ställes till de kristna samfundens missionsorgans disposition för dessas humanitära hjälp- och utvecklingsverksamhet i u-länderna. Utskottet vill i anslutning härtill erinra om att missionsorganisationerna främst genom i Sverige insamlade medel sedan gammalt bedriva en omfattande och uppskattad hjälpverksamhet inom ett flertal u-länder. Enligt utskottets mening är det synnerligen önskvärt, att den sålunda bedrivna verksamheten i görlig mån upprätthålles. Utskottet vill härvid erinra om att medel från »Sverige Hjälper»-insamlingen i rätt stor utsträckning disponerats för bidrag till missionens tekniska biståndsverksamhet. Nämnden för internationellt bistånd har i sina petita för nästa budgetår utgått från att vid medlens disponerande framdeles missionens verksamhet bör beaktas i minst samma omfattning som tidigare.

Såsom utskottet i det föregående framhållit beräknas reservationen under anslaget vid utgången av innevarande budgetår rätteligen uppgå till ca 5 milj. kr. Denna behållning, som uppkommit till följd av förseningar i planering eller genomförande av projekt, har alltså redan in-tecknats i Kungl. Maj:ts anslagsäskande för nästa budgetår. Några reservationsmedel därutöver torde alltså icke stå till förfogande. Med hänsyn till det anförda och då utskottet icke anser sig för i motionen II: 558 avsett ändamål böra föreslå en uppräknig av anslaget, avstyrkes motionen. Utskottet vill erinra om att anslag under senare år lämnats till vissa punktinsatser genom svenska missionen. Det synes utskottet naturligt att så också sker i fortsättningen. Utskottet förutsätter i anslutning härtill, att om det skulle framkomma bidragsändamål på ifrågavarande område, för vilka missionen anser statligt stöd särskilt påkallat och som uppfylla kriterierna på tekniskt bistånd i vanlig ordning, behovet därav tillgodoses, i den mån detta är möjligt, av medel under nu ifrågavarande anslag. Utskottet åsyftar härvid närmast anslagsposten Ospecificerade fältprojekt.

Av samma skäl som nu anförts synes det utskottet i princip icke vara något att erinra mot det i motionerna I: 467 och II: 553 framförda förslaget att medel ställda till förfogande för ospecificerade fältprojekt må kunna användas för direkt stöd till av missionen samt av ideella och fackliga organisationer igångsatta tekniska biståndsprojekt.

Däremot kan utskottet icke ansluta sig till det i motionen II: 558 framförda förslaget att missionssamfundens redovisning för dispositionen av eventuellt tilldelade medel skall ske direkt till Kungl. Maj:t och icke till eller över nämnden. Förslaget i denna del innebär en avvikelse från strävandena att med hänsyn till behovet av samlad överblick och koordination av olika utvecklingsfrämjande åtgärder koncentrera biståndsfrågornas handläggning — vare sig de äro av bilateral eller multilateral karaktär — till nämnden.

Av det äskade anslaget till fältprojekt avses ett belopp av 750 000 kr.

för experimentell verksamhet med s. k. u-landslag. Till stöd för förslaget har framhållits, att ett stigande intresse för svenska biståndsinsatser av s. k. frivilligtyp kunnat konstateras. Den experimentella verksamheten har ansetts böra inledas med ett team av jordbruks- eller hantverkskaraktär knytas till vissa svenska fältprojekt eller till svenska experters verksamhet i övrigt. För den närmare utformningen av denna verksamhet har, såsom av propositionen framgår, en särskild utredning igångsatts.

Utskottet vill erinra om att frågan om främjande av frivilliga insatser inom biståndsverksamheten till u-länderna var föremål för prövning av förra årets riksdag. Utskottet underströk då vikten av att, även om frivilligarbetaren icke behövde vara expert, frivilliginsatsen dock måste vara ett kvalificerat arbete. Under denna och av utskottet då angivna övriga förutsättningar, som också understrukits i motionerna I: 465 och II: 559, och med hänsyn till att erfarenheterna från gjorda experiment på här ifrågasatt område visat sig tillfredsställande anser utskottet sig nu kunna biträda förslaget i fråga. Utskottet instämmer också i motionärernas uttalande, att dessa frivilliga i förekommande fall böra kunna ingå i multilaterala eller i andra länders bilaterala projekt. Det bör ej heller uteslutas, att åt lämplig personal av denna typ men av annan nationalitet beredes möjlighet att deltaga i svenska projekt.

Nämnden för internationellt bistånd har räknat med att ett 25-tal deltagare i u-landslag kan rekryteras och sysselsättas under nästa budgetår. I enlighet härmed har anslagsposten beräknats till 750 000 kr. Utskottet tillstyrker, att posten upptages med nämnda belopp. Härav följer, att utskottet avstyrker yrkandet i motionerna I: 467 och II: 553 om uppräkning av posten med 250 000 kr. Därest det emellertid skulle visa sig möjligt att under nästa budgetår placera flera sådana frivilliga än det antal, som sålunda ligger till grund för beräkningen av anslagsposten U-landslag, har utskottet icke något att erinra mot att, såsom i motionerna I: 465 och II: 559 yrkats, de uppkommande kostnaderna bestridas av eventuellt outnyttjade medel under posten Ospecificerade fältprojekt.

I motionerna I: 467 och II: 553 har framhållits angelägenheten av att de projekt, som skola igångsättas genom u-landslag, ske i anslutning till igångsatta större projekt. Därvid böra enligt motionärerna icke enbart NIB-projekt komma i fråga utan även sådana projekt, som missionen och andra organisationer ha etablerat. Såsom i det föregående framhållits har det befunnits lämpligt, att den experimentella verksamheten med u-landslag inledes med ett team av jordbruks- eller hantverkskaraktär knytas till vissa svenska fältprojekt eller till svenska experters verksamhet i övrigt. Därest de av motionärerna ifrågasatta projekten ha anknytning till verksamhet av sålunda förutsatt slag och kostnaderna kunna rymmas inom ramen för anslagsposten U-landslag, synes utskottet i princip icke något vara att invända mot det av motionärerna framförda förslaget.

Enligt de av 1962 års riksdag fastställda allmänna riktlinjerna för det

svenska utvecklingsbiståndet bör man icke blott följa den på u-landsproblemen inriktade internationella forskningen utan även få till stånd eller stödja inhemsk forskning i hithörande frågor av intresse för den svenska biståndspolitik och dess utformning. Vidare må erinras om att ifrågavarande problem internationellt sett inträngande belysts av 1963 års FN-konferens för vetenskap och teknik till förmån för u-länder, som underströk nödvändigheten av fortsatta ansträngningar inom forskning till fromma för u-ländernas utveckling.

Såsom föredragande statsrådet framhållit måste Sverige anses ha vissa förutsättningar att på forskningens område göra en insats inom utvecklingsarbetet. En ökning av näringsresurserna och en begränsning av folkökningen i u-länderna torde utgöra de båda viktigaste syften, som en forskning på u-hjälpens område skulle tjäna. U-landsforskning torde få betraktas som ett led i den totala svenska hjälpen till u-länderna och falla under begreppet bilateralt tekniskt bistånd.

Utskottet anser med hänsyn till det anförda goda skäl tala för att låta den av nämnden för internationellt bistånd bedrivna verksamheten inkludera ett stöd även åt forskning av angiven typ. Stödet bör, såsom statsrådet framhållit, kunna omfatta forskning förlagd såväl till u-länderna som till Sverige. Detta förutsätter inledande av ett nära samarbete med de organ, som generellt handlägga forskningsfrågor. Utskottet tillstyrker, att för ändamålet anvisas ett belopp av 1 milj. kr.

Enligt vad utskottet inhämtat äro på initiativ av nämnden svenska experter sysselsatta med att verkställa en analys på grundval av det vid nämnda FN-konferens framlagda materialet. Enligt utskottets mening bör resultatet härav avvaktas, innan ställning tages till det i motionerna I: 463 och II: 549 gjorda yrkandet om utredning av frågan om utformning och lokalisering av ett svenskt forskningscentrum för familjeplanering. Detsamma gäller det i samma motioner framförda förslaget rörande utvidgning av den svenska biståndsinsatsen inom familjeplaneringens område, där, vilket må erinras, det svenska u-landsbiståndet är av särskilt stor omfattning. Ifrågavarande motioner torde alltså icke böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

I motionerna I: 459 och II: 562 har behandlats frågan om möjligheten att ställa expertis till förfogande på Kooperation och handel i u-länderna.

Utskottet vill erinra om att under hösten 1960 upprättades ett studiecentrum för kombinerad bilateral svensk och internationell kooperativ skolningsverksamhet. Formerna härför ha reglerats genom en särskild överenskommelse mellan Kooperativa förbundet och Internationella kooperativa alliansen (ICA). Vid denna skola organiseras kurser i olika kooperativa ämnen såväl inom skolan som annorstädes. Medel till denna svenska kooperativa insats på utbildningsområdet ha anskaffats genom flera insamlingskampanjer. Utskottet vill vidare erinra om att kurser i Kooperation anord-

nats av nämnden för internationellt bistånd. I augusti 1963 avslutades en första ettårig kurs i kooperation, som anordnats i samarbete med Kooperativa förbundet och Sveriges lantbruksförbund. En andra internationell kurs i kooperation har nyligen påbörjats i Stockholm. Kurser i svensk konsumentkooperation och i jordbrukskooperation komma att hållas under våren. Frågan om tillskapandet av kooperativa organisationer i u-länderna och utvecklingen av den verksamhet, som avses med community development, har närmare behandlats av en arbetsgrupp inom beredningen för internationella biståndsfrågor, som i en förra året avlämnad rapport angivit riktlinjer för svenskt tekniskt bistånd på utbildningens område.

Med hänsyn till vad sålunda förekommit och till vad utskottet anfört under punkten 12 i det följande torde syftet i motionerna I: 459 och II: 562 få anses tillgodosett, varför motionerna, såvitt nu är i fråga, icke torde böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

I motionerna I: 95 och II: 121 har föreslagits att åtgärder vidtagas för att kring svenska företag i u-länder kunna utveckla sociala, kulturella, hälso- och utbildningscentra för i första hand företagets egna anställda och deras familjemedlemmar och i andra hand för andra ortsbor. Utskottet vill i anledning härav framhålla, att erfarenheten visat, att den tekniska biståndsverksamheten ofta når en hög effektivitetsgrad, om den samordnas med industriell eller kommersiell verksamhet i ett u-land. Såsom exempel härpå kan nämnas att Sverige medverkar vid uppförandet och driften av en yrkesskola i Liberia i anslutning till gruvbolaget LAMCO:s projekt i Nimba. I samband därmed har byggts sjukhus, skolor, butiker m. m. Uppenbart är att sådana supplementära insatser äro av betydelse för att åstadkomma en standardförbättring främst för den befolkning, som bor intill företaget i fråga, samtidigt som de kunna vara av värde från näringslivets synpunkt. Enligt vad utskottet inhämtat sker ett samarbete på här ifrågasvarande område mellan nämnden för internationellt bistånd och Sveriges industriförbund. Då nämnden alltså redan har sin uppmärksamhet riktad på det spörsmål, som beröres i motionerna, torde desamma icke påkalla någon åtgärd från riksdagens sida.

Under punkten 2 har utskottet avstyrkt motionerna I: 359 och II: 425.

Utskottet hemställer,

I. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 359 och II: 425 samt I: 467 och II: 553, nämnda motioner såvitt nu är i fråga, till *Fältprojekt* för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 23 000 000 kr.;

II. att motionerna I: 95 och II: 121 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda;

III. att motionerna I: 459 och II: 562 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda;

IV. att motionerna I: 463 och II: 549 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda;

V. att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 465 och II: 559 i vad de avse s. k. u-landslag, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

VI. att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 467 och II: 553 i vad de avse anlitande av anslagsposten Ospe-cificerade fältprojekt, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

VII. att motionen II: 558, i vad den icke tillgodoses genom yrkandet under VI., icke må av riksdagen bifallas.

10:o) Bilateralt bistånd i anslutning till FN:s Särskilda fond. Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 27, s. 57) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 2 640 000 kr.

Vidare har i de förberörda båda likalydande motionerna I: 359 av herrar Lager och Adolfsson samt II: 425 av herr Hagberg m. fl. hemställts, att ifrågavarande anslag fördubblas i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag.

*Utskottet.* Under åberopande av vad utskottet anfört under punkten 3 tillstyrkes det äskade anslaget.

Under punkten 2 har utskottet avstyrkt motionerna I: 359 och II: 425.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 359 och II: 425, såvitt nu är i fråga, till *Bilateralt bistånd i anslutning till FN:s Särskilda fond* för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 2 640 000 kr.

11:o) Stipendiat- och kursverksamhet. Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 28, s. 57—60) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 4 500 000 kr.

Vidare har i de förberörda båda likalydande motionerna I: 359 av herrar Lager och Adolfsson samt II: 425 av herr Hagberg m. fl. hemställts bl. a., att ifrågavarande anslag fördubblas i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande, hänvisas till motionen II: 425.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 3 500 000 kr.

I petitatskrivelse den 30 augusti 1963 äskar NIB för nästkommande budgetår ett anslag av 4 500 000 kr., d. v. s. en ökning med 1 000 000 kr. i förhållande till innevarande budgetår. Under det nya verksamhetsåret förordas — mot bakgrunden av vunna erfarenheter av hittillsvarande bilaterala sti-

pendiat- respektive kursverksamhet — en förskjutning av den inbördes anslagsfördelningen till förmån för ett successivt ökat antal sammanhållna kurser i relation till stipendieringen av utländska studenter för individuella studier i Sverige.

Föredragande statsrådet har framhållit, att kurs- och stipendiatverksamheten intar en betydelsefull plats i det tekniska biståndsarbetet. En vidgning av verksamheten med sammanhållna kurser inom olika specialområden i förhållande till den individuella stipendieringen har stöd i de hittills vunna praktiska erfarenheterna och synes även väl rimma med de förslag till riktlinjer för svenskt tekniskt bistånd på utbildningens område, som framlagts i SOU 1963: 64 »U-länder och utbildning». Statsrådet finner de av nämnden äskade höjningarna av medelstillelning för stipendiat- och kursverksamheten väl motiverade.

*Utskottet* anser i likhet med statskontoret, att stipendiat- och kursverksamheten utgör en betydelsefull del av det svenska tekniska biståndet. Vid sin granskning av Kungl. Maj:ts förslag till medelsanvisning för denna verksamhet har utskottet icke funnit något vara att erinra. Utskottet tillstyrker alltså, att anslaget för nästa budgetår höjes med 1 milj. kr.

Under punkten 2 har utskottet avstyrkt motionerna I: 359 och II: 425.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 359 och II: 425, såvitt nu är i fråga, till *Stipendiat- och kursverksamhet* för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 4 500 000 kr.

12:o) **Rekrytering och utbildning av experter.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 29, s. 60 och 61) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft

*dels* de förberörda båda likalydande motionerna I: 465 av herr *Lundström m. fl.* och II: 559 av herr *Ohlin m. fl.*, i vilka hemställts bl. a. att riksdagen måtte besluta höja anslaget till Rekrytering och utbildning av experter med 1 000 000 kronor utöver Kungl. Maj:ts förslag och därför till Rekrytering och utbildning av experter för budgetåret 1964/65 under tredje huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 2 000 000 kronor,

*dels ock* de förberörda båda likalydande motionerna I: 467 av herrar *Sundin* och *Jonasson* samt II: 553 av herr *Fälldin m. fl.*, i vilka hemställts bl. a. att riksdagen måtte vid behandling av anslaget Rekrytering och utbildning av experter uppräknat Kungl. Maj:ts förslag med 1 000 000 kronor till 2 000 000 kronor, att disponeras i enlighet med motionerna.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, hänvisas till motionerna II: 559 och II: 553.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 500 000 kr.

I sin petitaskrivelse den 30 augusti 1963 framhåller NIB att möjligheterna att få ett tillfredsställande både kvalitativt och kvantitativt rekryteringsunderlag för den expanderande bilaterala verksamheten och en ökad svensk medverkan i de multilaterala programmen är beroende av en intensifierad expertutbildning. Effekten av biståndsinsatser av alla slag är till avgörande del avhängig av fältpersonalens allmänna kunnande, personliga lämplighet och förståelse för arbetsmiljön. En av nämndens generalsekreterare tillsatt kommitté för expertutbildning har i sina rekommendationer räknat med tre olika huvudformer för utbildning: allmänna och regionala orienteringskurser, språkträning samt fackutbildning inom vissa områden.

Redan under budgetåret 1962/63 har anordnats såväl en allmän orienteringskurs som två regionala kurser, båda om Afrika. Under innevarande budgetår anordnas ett ökat antal både regionala och orienteringskurser.

I vad gäller språkutbildning har NIB anordnat kurser i såväl engelska som franska språken och man förutser en expansion av denna verksamhet under budgetåret 1964/65. Särskilt betonas vikten av att man genom språkundervisning försöker minska de språkliga hinder, som för närvarande starkt begränsar Sveriges medverkan i den multilaterala biståndsverksamheten inom fransktalande och spansktalande områden.

Beträffande fackutbildning framhåller nämnden att en kompletterande utbildning skulle kunna väsentligt öka antalet experter med de kvalifikationer som erfordras för arbete i u-länderna. De viktigaste områdena för sådan utbildning torde vara familjeplanering, tropisk medicin, allmän hälsovård, »community development», Kooperation, tropiskt jordbruk samt skolplanering och lärarutbildning i u-länder. Kurser i familjeplanering och Kooperation har tidigare anordnats av nämnden.

Under hänvisning till sålunda förutsedd expansion av utbildningsverksamheten för experter beräknar NIB anslagsbehovet för rekrytering och utbildning av experter till 1 000 000 kr. I samband härmed hemställer nämnden att den post inom detta anslag, som avser intervjuer och medicinsk prövning av experter och deras fruar och som under innevarande budgetår maximerats till 50 000 kr., måtte upptagas till oförändrat belopp under budgetåret 1964/65.

En intensifierad expertutbildning anser föredragande statsrådet vara en förutsättning för att NIB skall kunna rekrytera och förmedla kvalificerade och för sina uppgifter väl rustade experter till den bilaterala och multilaterala biståndsverksamheten. Den av NIB äskade fördubblingen av anslaget för utbildning och rekrytering av experter under 1964/65 synes statsrådet därför väl motiverad.

*Utskottet.* Med hänsyn till den expanderande bilaterala verksamheten och ökade svenska bidrag till bistånd i multilaterala former är det naturligt, att större anspråk komma att ställas på Sveriges insatser i form av ex-

perthjälp. Riksdagen har också tidigare understrukit nödvändigheten av en intensifiering av expertrekryteringen och av åtgärderna för en rationell utbildning av dessa experter.

En genom nämnden för internationellt bistånd verkställd utredning har ansett lämpligt, att ifrågavarande utbildning koncentreras på tre olika huvudformer, nämligen allmänna och regionala orienteringskurser, språkträning samt fackutbildning inom vissa områden. De viktigaste områdena för sistnämnda utbildning har ansetts vara familjeplanering, tropisk medicin, allmän hälsovård, community development, Kooperation, tropiskt jordbruk samt skolplanering och lärarutbildning i u-länder. En del av denna kursverksamhet har redan startat.

Mot bakgrunden av det anförda finner utskottet angeläget, att de personella resurserna i möjligaste mån förstärkas för att därmed öka takten för utbyggnad av experthjälpen. En höjning av anslaget är därför erforderlig. Utskottet anser sig dock icke böra förorda högre medelsanvisning än som Kungl. Maj:t i överensstämmelse med förslag av nämnden äskat, vilket innebär en fördubbling av anslaget. Därest det emellertid skulle visa sig möjligt att placera ett större antal experter än det äskade anslaget medger förutsätter utskottet i likhet med vad som förordats då det gällde biträdande experter, att Kungl. Maj:t för täckande av härigenom uppkommande merkostnader äskar medel å tilläggsstat eller gör framställning där- om i nästa års statsverksproposition. Syftet i motionerna I: 465 och II: 559 samt I: 467 och II: 553, nämnda motioner såvitt nu är i fråga, torde härigenom bli tillgodosett.

I de förenämnda båda motionerna I: 465 och II: 559 har framhållits angelägenheten av att de utredningar, som pågå rörande u-landstjänstemännens ekonomiska och allmänt sociala villkor bedrivs med skyndsamhet, så att ur olika synpunkter mera betryggande villkor kunna erbjudas. Utskottet vill i anledning härav erinra om att en av nämnden år 1963 tillkallad utredning om biståndsexperters villkor den 29 februari 1964 avgivit en promemoria med förslag rörande dessa experters anställningsvillkor. I huvudsaklig överensstämmelse med utredningens förslag har Kungl. Maj:t i dagarna förelagt riksdagen proposition i ämnet.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 465 och II: 559 samt I: 467 och II: 553, nämnda motioner såvitt nu är i fråga, till *Rekrytering och utbildning av experter* för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kr.

#### Övrigt bistånd

13:o) **Nordiskt bistånd.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 30, s. 61 och 62) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 2 750 000 kr.



Vidare har i de förberörda båda likalydande motionerna I: 359 av herrar Lager och Adolfsson samt II:425 av herr Hagberg m. fl. hemställts bl. a., att ifrågavarande anslag fördubblas i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande, hänvisas till motionen II: 425.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 2 750 000 kr.

Anläggningen Nordic Tanganyikan Centre utbygges för närvarande i etapper fram till 1966, då samtliga tre institutioner — jordbruksskolan, hälsocentralen och läroverket — med tillhörande personalbostäder, ekonomilokaler m. m. beräknas vara färdiga och i bruk. Till dessa institutioner torde även komma att knytas ett »community development»-program med kursverksamhet av olika slag. Jordbruksskolan beräknas bli först färdig och undervisningen komma i gång redan under våren 1964. Kostnaderna för projektet under nästa budgetår är svåra att närmare ange. Den norska konsultfirma, som i samarbete med svensk platsarkitekt och med stöd av statlig dansk byggnadsexpertis fått anläggningsarbetet på entreprenad, har beräknat byggnadskostnadernas storlek under kalenderåret 1964 till ca 2 950 000 kr. Härtill kommer kostnaderna för central administration, för inventarier till projekten och för de punktåtgärder på undervisningsområdet som redan omfattar något dussin experter. Enligt avtal mellan de nordiska länderna betalar Sverige hälften av alla beslutade utgifter. Härav följer att det svenska anslaget knappast kommer att förbrukas helt för Nordic Tanganyikan Centre nästa år. Tillsammans med en väntad reservation på innevarande budgetårs anslag kommer ett oförändrat anslag under nästa budgetår att ge en viss ekonomisk marginal.

Emellertid har i samband med president Nyereres besök i Skandinavien i september 1963 framförts önskemål om andra nordiska biståndsinsatser i Tanganyika. Även smärre engångsåtgärder i andra u-länder aktualiseras gång efter annan i den nordiska ministerkommittén. Det gör det önskvärt med en viss sådan marginal. Det motiverar även en ändring av anslagsrubriken, som innevarande budgetår är Bistånd till Tanganyika. Under den nya rubriken Nordiskt bistånd kommer dock Nordic Tanganyikan Centre att förbli den centrala och dominerande uppgiften för nordiskt samarbete på u-landshjälpens område. Arbetet härmed blir omfattande, när verksamheten kommit igång.

*Utskottet.* Anläggningen Nordic Tanganyikan Centre är, såsom föredragande statsrådet framhållit, den centrala och dominerande uppgiften för nordiskt samarbete på u-landshjälpens område. Vid sidan härav ha framförts önskemål om andra nordiska biståndsinsatser i Tanganyika. Även smärre engångsåtgärder i andra u-länder ha gång efter annan aktualiserats i den nordiska ministerkommittén. Utskottet har icke något att

erinra mot att medelsanvisningen för angivna ändamål för nästa budgetår bestämmes till 2 750 000 kr. liksom ej heller mot att anslagsrubriken, som för innevarande budgetår är Bistånd till Tanganyika, ändras till Nordiskt bistånd.

Under punkten 2 har utskottet avstyrkt motionerna I: 359 och II: 425.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 359 och II: 425, såvitt nu är i fråga, till *Nordiskt bistånd* för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 2 750 000 kr.

14:o) **Humanitärt bistånd.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 31, s. 62 och 63) att till ifrågakarande ändamål för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 7 500 000 kr.

Vidare har i de förberörda båda likalydande motionerna I: 359 av herrar *Lager* och *Adolfsson* samt II: 425 av herr *Hagberg m. fl.* hemställts bl. a., att ifrågakarande anslag fördubblas i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande, hänvisas till motionen II: 425.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 5 000 000 kr.

De flyktingändamål, som tillgodoses med bidrag från detta anslag, är i första hand de regelbundna kontributionerna till FN:s flyktingkommisariat, respektive UNRWA (arabflyktingorganet). Det ordinarie svenska anslaget till flyktingkommisariatet, som hittills varit 700 000 kr., kommer nästa budgetår att öka med 50 procent enligt en utfästelse som svarar mot riksdagens beslut 1962 att avveckla det svenska engagemanget i ICEM och använda motsvarande medel för direkt flyktinghjälp. FN:s flyktingkommisarie erhåller nästa år 1 040 000 kr. i svenskt bidrag eller motvärdet till 200 000 dollar.

Sverige har länge givit större delen av sin flyktinghjälp in natura genom att ta emot flyktingar, vilka kommit från europeiska flyktingläger eller lämnat sina hemländer av politiska skäl. De europeiska gammalflyktingarnas problem är emellertid snart löst. Den 30 juni 1963 hade antalet lägerflyktingar nedgått till 3 450. Verksamheten orienterar sig alltmer mot nya slags flyktingproblem utanför Europa. Framförallt i Afrika tycks nya flyktingproblem uppstå. Där har efter det andra världskriget bildats ett 30-tal nya stater; styrelseformerna har inte stabiliserats överallt och politiska konflikter skapar flyktingsituationer. Enär flyktingar i en annan världsdelen är geografiskt mer eller mindre utom räckhåll för svensk naturhjälp, blir alternativet ökade kontantbidrag.

Politiskt flyktingskap i Afrika skapas också av apartheidpolitiken. Rasdiskrimineringen i Sydafrika liksom i Sydvästafrika och vissa andra alltså icke självstyrande områden framtvingar uppbrott och flykt för ett ökande antal unga afrikaner. Behovet av stipendier för dessa flyktingars uppehälle och utbildning i asylländer, närmast inom det fria Afrika, växer med varje år. Flertalet asylländer är u-länder med små egna resurser. Något av denna problematik torde ligga bakom förslaget från nordiska ungdomsorganisationer om en nordisk studiefond för flyktingar från Sydafrika. Även från andra håll inkommer framställningar om studiehjälp för afrikanska flyktingar. En viss utredning av möjligheterna att praktiskt ordna förläggningen av studier för flyktingar från här aktuella områden i Afrika måste nu i första hand ske. Den kommer att företagas inom utrikesdepartementet. Medel till flyktingstipendier av detta slag bör kunna inrymmas under här förevarande anslag. Ett belopp av 1 000 000 kr. beräknas tills vidare för ändamålet.

*Utskottet.* De flyktingändamål, som tillgodoses med bidrag från nu ifrågasvarande anslag, äro i första hand de regelbundna bidragen till FN:s flyktingkommisariat, respektive UNRWA (arabflyktingorganet). Såsom föredragande statsrådet framhållit kommer det svenska anslaget till flyktingkommisariatet, som hittills uppgått till 700 000 kr., att nästa budgetår öka med 50 procent enligt en utfästelse, som svarar mot riksdagens beslut år 1962 att avveckla det svenska engagemanget i ICEM och använda motsvarande medel för direkt flyktinghjälp.

De övriga ändamål, som beskrivits under denna punkt, hänföra sig i huvudsak till flyktingproblem utanför Europa, framför allt i Afrika. Vad statsrådet härvid anfört har icke givit utskottet anledning till särskilt uttalande.

Den av Kungl. Maj:t äskade medelsanvisningen, innebärande en höjning med 2,5 milj. kr., tillstyrkes.

Under punkten 2 har utskottet avstyrkt motionerna I: 359 och II: 425.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 359 och II: 425, såvitt nu är i fråga, till *Humanitärt bistånd* för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 7 500 000 kr.

#### Motioner i övrigt rörande internationell biståndsverksamhet

15:0) **Motioner om Sveriges anslutning till Development Assistance Committee (DAC).** I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Per-Olof Hanson m. fl.* (I: 151) och den andra inom andra kammaren av herr *Kellgren m. fl.* (II: 187), i vilka hemställts att riksdagen beslutar

hemställa att Kungl. Maj:t vidtar åtgärder för att uppnå svenskt medlemskap i Development Assistance Committee,

*dels* de förenämnda båda likalydande motionerna I: 467 av herrar *Sundin* och *Jonasson* samt II: 553 av herr *Fälldin m. fl.*, i vilka hemställts bl. a. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala att Sverige bör inträda som medlemsland i Development Assistance Committee (DAC),

*dels ock* de förenämnda båda likalydande motionerna I: 470 av herr *Virgin m. fl.* och II: 556 av herr *Heckscher m. fl.*, i vilka hemställts bl. a. att riksdagen måtte besluta om svensk anslutning till OECD:s kommitté för utvecklingshjälp — Development Assistance Committee (DAC).

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, hänvisas till motionerna I: 151, II: 553 och II: 556.

*Utskottet* vill erinra om att riksdagen tidigare ställt sig avvisande till motioner i samma syfte som de nu förevarande. Det har därvid framhållits bl. a., att OECD:s särskilda kommitté för utvecklingsbistånd (DAC) hade en ensidig sammansättning och att den icke var öppen på samma villkor för OECD:s medlemsstater. Skäl talade för att Sverige ställde sig avvaktande till frågan om ett eventuellt medlemskap, tills klarare besked vunnits om DAC:s inriktning och andra därmed förknippade förhållanden. Riksdagen har emellertid samtidigt understrukit angelägenheten av att de svenska biståndsinsatserna samordnades med andra länders. Även om sådan samordning i görligaste mån borde ske inom FN och dess fackorgan, däri såväl givar- som mottagarländer vore representerade, borde enligt riksdagens mening även andra möjligheter kunna prövas i den mån de kunde bedömas höja den svenska biståndsgivningens effektivitet.

Vid ärendets behandling i kamrarna har också erinrats om att DAC utför ett aktivt och praktiskt arbete på utvecklingshjälpens område. Inemot 90 procent av allt bistånd, som ges till u-länderna, kommer från medlemsländerna inom DAC. Organisationen syntes därför vara väl lämpad att stimulera och koordinera medlemsstaternas insatser och därmed åstadkomma en väl planerad utvecklingspolitik.

Enligt vad utskottet inhämtat har Sverige under det senaste året deltagit som observatör i vissa specialsammanträden inom DAC. Härvid kunna erfarenheter ha varit nyttiga och visat att samarbetet inom DAC kring u-landsproblemen icke behöver dubblera vad FN uträttar på samma område. Utskottet, som förutsätter att ett samarbete inom DAC icke medför ekonomiska bindningar av den svenska u-landshjälpen, finner inget hinder föreliggande varför icke Sverige skulle kunna ansluta sig som medlem, särskilt som bland de övriga neutrala länderna i Europa Österrike och Schweiz ompröva sin ställning till DAC, vilket lär vara förestående. Utskottet anser, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t bör giva till känna vad utskottet sålunda anfört.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 467 och II: 553 samt I: 470 och II: 556, nämnda motioner såvitt nu är i fråga, ävensom I: 151 och II: 187, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till kända vad utskottet anfört.

16:o) **Motioner om skydd för utlandsinvesteringar m. m.** I detta sammanhang har utskottet till behandling förehåft

*dels* de förenämnda båda likalydande motionerna I: 465 av herr *Lundström m. fl.* och II: 559 av herr *Ohlin m. fl.*, i vilka hemställts bl. a. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära förslag till riksdagen om ett på nationell bas utformat skydd mot politiska risker vid svenska investeringar i u-länderna,

*dels ock* de förenämnda båda likalydande motionerna I: 470 av herr *Virgin m. fl.* och II: 556 av herr *Heckscher m. fl.*, i vilka hemställts bl. a. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om skyndsamt utredning angående införandet av investeringsgarantier.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, hänvisas till motionerna II: 559 och II: 556.

*Utskottet.* Ett av de allvarligaste hindren för en ökning av industriländernas investeringar i de underutvecklade länderna är de stora politiska risker, som ofta bedömas föreligga. Vid olika tillfällen har det svenska näringslivet uttryckt önskemål om åtgärder från statsmakternas sida för att skapa större trygghet mot nationaliserings- och expropriationsåtgärder samt för förluster på grund av krig och andra liknande exceptionella händelser.

Vid sin prövning förra året av motioner i samma syfte som de nu föreliggande erinrade riksdagen om att en inom Beredningen för internationella biståndsfrågor tillsatt särskild arbetsgrupp avlämnat en rapport rörande kommersiellt och handelspolitiskt utvecklingsbistånd. I densamma framhölls bl. a., att det kunde vara önskvärt att redan nu pröva möjligheten att på nationell basis i särskilda fall garantera privata direkta investeringar i de underutvecklade länderna. Då en sådan möjlighet — bl. a. med hänsyn till sin provisoriska karaktär — torde få utnyttjas relativt restriktivt, torde, framhölls det i rapporten, en omsorgsfull utredning företagas av de individuella garantifall, som kunde aktualiseras. Framställningar om sådan garanti syntes lämpligen kunna beredas inom Exportkreditnämnden, men det torde ankomma på Kungl. Maj:t att taga ställning. För den händelse det skulle visa sig, att tanken på ett internationellt garantisystem icke kunde realiseras inom rimlig tid, borde man enligt nämnda arbetsgrupp från svensk sida undersöka möjligheten av att inrätta ett nationellt garantisystem av mer utbyggd karaktär. Det bleve i så fall givetvis nödvändigt att företaga en mer ingående utredning av garantiproblemet.

I anslutning härtill erinrade riksdagen om att i några av de viktigare kapitalexporterande länderna statliga åtgärder redan vidtagits för att bereda landets företagare garantiskydd eller försäkring mot förluster till följd av expropriation, transfereringshinder, krig etc. Vidare nämndes att några länder samtidigt som de uppbyggt nationella garantisystem ingått särskilda bilaterala avtal om investeringsskydd med vederbörande utvecklingsländer.

Även om man i första hand borde beakta vad som på detta område kunde göras genom internationellt samarbete, torde, framhöll riksdagen, i enlighet med de av statsmakterna år 1962 godkända riktlinjerna för ett svenskt utvecklingsbistånd anledning finnas att pröva möjligheten av särskilda svenska åtgärder i syfte att minska de risker, som vore förenade med transaktioner med de underutvecklade länderna. Riksdagen, som förutsatte att Kungl. Maj:t med uppmärksamhet följde dessa frågor och i positiv anda prövade de förslag, som lades fram i internationella organisationer, ansåg att det i avvaktan därpå även borde kunna övervägas att genom investeringsgarantisystem och bilaterala investeringsskyddsavtal stödja de svenska insatserna i utvecklingsländerna.

Utskottet, som har anledning förutsätta, att Kungl. Maj:t, såsom föregående års riksdag uttalat, med uppmärksamhet följer nu omhandlade frågor och i positiv anda prövar de förslag, som läggas fram i internationella organisationer, anser att man i avvaktan därpå bör kunna genom investeringsgarantier och bilaterala investeringsskyddsavtal stödja de svenska insatserna i u-länderna. Utskottet vill i sammanhanget erinra om att Kungl. Maj:t nyligen i ett förslag till handelsavtal mellan Sverige och Kamerun infogat en särskild klausul om investeringsskydd. Utskottet anser, att riksdagen bör i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet sålunda anfört.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 465 och II: 559 samt I: 470 och II: 556, nämnda motioner såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört.

**17:o) Motioner om stöd åt de underutvecklade länderna genom handelspolitiska åtgärder.** I detta sammanhang har utskottet till behandling förehåft de förenämnda båda likalydande motionerna I: 465 av herr *Lundström m. fl.* och II: 559 av herr *Ohlin m. fl.*, i vilka hemställts bl. a. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t såsom riksdagens mening giva till känna vad i motionerna anförts angående möjligheter att underlätta u-ländernas export.

I motionerna framhålls att, även om Sverige i jämförelse med de flesta andra länder håller sig med ett genomsnittligt lågt tullskydd, det dock är uppenbart att även Sverige reser vissa hinder för u-länderna i fråga om

export till vårt land. Sedan förra året har vissa lättnader skett t. ex. genom borttagande av extraskatten på kaffe. Men fortfarande återstår åtskilligt att göra. Vi har t. ex. höga extraskatter på kakao och produkter därav. Inom jordbruksregleringen faller åtskilligt som verkar i samma riktning. I vissa fall torde inga verksamma åtgärder kunna vidtagas utan föregående utredningar. I andra avseenden torde för u-ländernas export gynnsamma reformer utan större omgång kunna genomföras. Enligt motionärerna är det viktigt och angeläget att Sverige inte endast med all kraft verkar för här antydd utveckling inom ramen för internationella organ — inte minst vid FN:s stundande världshandelskonferens — utan även på rent nationell bas söker underlätta varuutbytet med u-länderna.

*Utskottet.* Vid sin behandling föregående år av motioner i samma syfte som de nu föreliggande erinrade utskottet om att en inom Beredningen för internationella biståndsfrågor tillsatt särskild arbetsgrupp avlämnat en rapport rörande kommersiellt och handelspolitiskt utvecklingsbistånd. I densamma framhålles att, även om u-ländernas svårigheter på handelsområde ofta bäst torde kunna angripas inom ramen för det multilaterala ekonomiska samarbetet, varje industriland givetvis också har möjlighet att genom unilaterala åtgärder av olika slag bidra till att dessa svårigheter nedbringas.

Liksom utskottet anförde föregående år finner utskottet i likhet med nämnda arbetsgrupp det vara en integrerande del av biståndet till u-länderna, att den av Sverige hittills förda frihandelsvänliga politiken med all kraft fullföljes och att det därutöver är angeläget, att såväl statsmakterna som näringslivet hjälpa u-länderna att vinna ökad avsättning för sina produkter.

Utskottet vill i sammanhanget erinra om att bevillningsutskottet i sitt av innevarande års riksdag godkända betänkande nr 22 avstyrkt motionsvis gjort yrkande om förslag från Kungl. Maj:t i syfte att avskaffa kvarstående tullar och andra handelshinder, som försvåra u-ländernas export av varor till Sverige.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 465 och II: 559, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anför.

Stockholm den 17 april 1964

På statsutskottets vägnar:

ERNST V. STAXÅNG

---

*Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit*

från första kammaren: herr Näsström, fröken Andersson, herrar Einar Persson, Birger Andersson, Ivar Johansson, Bergman, Axel Johannes Andersson, Fritz Persson, fru Wallentheim, herrar Söderberg, Bertil Petersson, Thorsten Larsson, Per-Olof Hanson, Per Petersson och Harry Carlsson; samt

från andra kammaren: herrar Staxäng, Petterson i Degerfors, Gustafsson i Stockholm, Karlsson i Olofström, Blidfors, Almgren, fröken Elmén, herr Mellqvist, fru Léwen-Eliasson, herrar Larsson i Hedenäset, Andersson i Knäred, Löfroth, Berg och Turesson.

---

### Reservation

vid punkten 7 (Nämnden för internationellt bistånd, NIB: Avlöningar) av herrar *Axel Johannes Andersson, Per-Olof Hanson, Harry Carlsson*, fröken *Elmén* och herr *Löfroth*, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 465 och II: 559, såvitt de avse höjning av anslaget, och att därför *dels* det stycke i utskottets yttrande på s. 17, som börjar med »Vid sin» och slutar med »i fråga», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Såsom i det föregående erinrats pågår inom statskontoret utredning bl. a. rörande nämndens personalorganisation och administration. Denna utredning har redan lett fram till vissa förslag till organisatoriska förändringar, som redovisats i det föregående. Såsom statskontoret framhållit bör organisationens omfattning ses mot bakgrunden av förefintliga krav på en hög expansionstakt för den svenska biståndsverksamheten. Det är därvid enligt utskottets mening att förvänta, att nämnden blir den centralt sammanhållande myndigheten för denna verksamhet. Av vikt är också att nämnden får bättre möjligheter än hittills att följa och studera den multilaterala biståndsverksamheten. Utskottet förutsätter, att den av statskontoret bedrivna utredningen sker i sådan takt, att en förbättrad samordning och organisation kan verka redan under nästa budgetår.

Mot bakgrunden av det anförda anser utskottet att den av statsrådet nu förordade personalorganisationen är alltför knappt tilltagen. Vad särskilt beträffar expertrekryteringsbyråns utbildningssektion torde antalet föreslagna tjänster vara otillräckligt. Såsom nämnden framhållit är en intensifiering av rekryteringen till multilaterala program ofrånkomlig. De internationella organisationerna förvänta sig en avsevärt ökad medverkan av svenska experter. Vidare må erinras om det nordiska Tanganyika-projektet, som innebär en betydande arbetsbelastning för nämnden. Rekryteringen av de u-landslag, som skola sändas ut under nästa budgetår, kommer att innebära en uppgift av nytt slag för byrån. Såsom nämnden framhållit ha begränsningar i fråga om dess möjligheter att erbjuda marknadsmässiga



löner haft mest påtagliga verkningar när det gäller biträdespersonalen. En stark omsättning av denna personal har därför förekommit. Det synes vidare önskvärt, att redan nu vissa extra tjänster utbytas mot extra ordinarie. Detta ej minst med hänsyn till svårigheten att rekrytera välkvalificerad personal på extratjänster. Över huvud taget har den starka kvantitativa ökningen av nämndens arbetsuppgifter medfört ett starkt behov av ökade personella resurser.

I avvaktan på resultatet av den pågående utredningen anser utskottet i likhet med vad som yrkats i motionerna I: 465 och II: 559, att Kungl. Maj:t bemyndigas att fastställa personalstat för nämnden inom en kostnadsram, som med 200 000 kr. överstiger Kungl. Maj:ts förslag, samt att anslagsposten Ersättningar till expertis och tillfällig arbetskraft uppräknas från föreslagna 250 000 kr. till 400 000 kr. Detta innebär att nämndens avlöningsanslag uppräknas med 350 000 kr. till 2 964 000 kr.»

*dels ock* utskottets hemställan under II. bort ha följande lydelse:

»II. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 465 och II: 559, såvitt nu är i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för nämnden för internationellt bistånd, som föranledas av vad föredragande statsrådet i statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för den 3 januari 1964 och utskottet anfört;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att, i enlighet med vad statsrådet i förenämnda statsrådsprotokoll och utskottet förordat, inom en kostnadsram av 2 964 000 kr. fastställa avlöningsstat för nämnden för internationellt bistånd, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1964/65;

c) till *Nämnden för internationellt bistånd (NIB)*: *Avlöningar* för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 2 964 000 kr.;»